

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

29E JAARGANG

WOENSDAG 24 MEI 1944

No. 1457

COMMISSIE VAN REDACTIE:

J. F. ten Doesschate; P. Liefstinck (tijdel. afwezig);
J. Tinbergen; H. M. H. A. van der Valk; F. de Vries;
M. F. J. Cool (Redacteur-Secretaris).

H. W. Lambers — Adjunct-Secretaris.

Abonnementsprijs van het blad, waarin tijdelijk is opgenomen het Economisch-Statistisch Maandbericht, franco p. p. in Nederland f 20,85* per jaar („Prijsvaststelling No. 052. IM 312"). Buitenland en koloniën f 23,— per jaar. Abonnementen kunnen met elk nummer ingaan en slechts worden beëindigd per ultimo van elk kalenderjaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het blad gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties. Adreswijzigingen op te geven aan de administratie.

Administratie: Nieuwe Binnenweg 175a, Rotterdam (C.).
Telefoon 38340. Giro 8408.

BERICHT.

In verband met de a.s. feestdagen zal het eerstvolgende nummer een dag later verschijnen.

INHOUD:

Blz.

In- en uitschakeling van den groothandel in industrieele producten onder het huidige systeem van beheerschte prijzen I door A. Kraal	274
Vennootschapsbelasting, vermogensbelasting II en de progressie door J. P. H. Smits	276
De grens tusschen de Bedrijfsgroep Groothandel en de Bedrijfsgroep Detailhandel door J. A. J. M. Erens	279
Ongewenschte ontwikkeling van het verschijnsel der verkeersongevallen door H. C. Kuiler	281
Aanteekeningen	
Uittreksel uit het jaarverslag van het Nederlandsch Economisch Instituut over de periode 1 Januari—31 December 1943	282
Overheidsmaatregelen op economisch gebied	283
Maandcijfers	
Emissies in Maart 1944	284
Statistieken	
Stand van 's Rijks kas — Bankstaten	285

GELD- EN KAPITAALMARKT.

Op de *discontomarkt* blijft de situatie nog steeds nagenoeg onveranderd, d.w.z. minimale omzetten en tarieven, die blijven hangen op het niveau, waar ze onlangs na een abrupte stijging zijn aangeland. Jaarspapier doet ongeveer $1\frac{5}{16}\%$. Zoowel vraag als aanbod zijn uitermate klein. Van allerlei concrete aanleidingen tot den ommekeer op de *discontomarkt*, die destijds werden vermeld, is in de praktijk tot nu toe nog niets gebleken. Erg gefundeerd waren deze punten, zoals wij destijds reeds schreven, trouwens ook niet. Maar desondanks blijven de geldgevers terughoudend, ten deele omdat men „paraat" wil blijven voor mogelijke reële wijzigingen in de marktverhoudingen, anderzijds op psychologische gronden.

De *quantitatieve geldmarktverhoudingen* zijn in den laatsten tijd intusschen weer aanzienlijk verbeterd. De saldi van anderen zijn sedert begin April met rond f 200 miljoen gestegen. Opvallend is het, dat de stijging van den biljettenomloop sinds genoemden datum duidelijk in langzamer tempo is gegaan dan bijv. in het eerste kwartaal van dit jaar. Het accres daarentegen van de buitenlandse wisselportefeuille is, ondanks de verschillende als rem bedoelde maatregelen, vrijwel in gelijk tempo voortgegaan. Met het gevolg, dat het geldmarktexcedent vrij aanzienlijk is toegenomen. Merkwaardig is het, dat juist in dit tijdvak de spanning tusschen effectief en potentieel geldmarktaanbod zoozeer is toegenomen, dat het stijgend marktoverschot gepaard ging met een aantrekken van de *discontokoersen*.

De Agent van de Schatkist heeft voortdurend papier afgegeven, zij het dan ook op kleiner schaal dan op ultimo en medio. Reeds in ons vorige overzicht konden wij melding maken van de opvallende recente stijging in het totaal aan uitstaand schatkistpapier, waardoor de vlottende schuld een nieuw hoogterecord heeft bereikt. Een omstandigheid, die de vraag doet rijzen, waarom consolidatie nog langer wordt uitgesteld.

Van de *obligatiemarkt* konden wij de vorige week melding maken van een scherpe reactie, speciaal voor de leeningen 1938 en 1937, tegen het einde van de beursweek. Zoals wel te verwachten was, volgde op deze abrupte inzinking op den eersten beursdag der verslagweek een herstel. Maar sedertdien is toch weer een daling ingetreden. De markt voor de beide bedoelde leeningen is opvallend labiel gebleven met koersfluctuaties, zoals die in tijden niet op de staatsfondsenmarkt waren voorgekomen. De gestaffelde leening, die de vorige week was ingezakt tot $101\frac{7}{8}$, liep Maandag weer op tot $102\frac{5}{8}$, zakte Woensdag in tot $101\frac{9}{16}$, en haalde Vrijdag zelfs $101\frac{1}{2}$. Het slot was Vrijdag op $101\frac{11}{16}$, dus beneden het laagterecord van de vorige week. De leening 1937 vertoonde het volgende verloop: vorige week laagste punt op Vrijdag: $100\frac{7}{8}$; Maandag herstel tot $101\frac{1}{8}$ (met toevoeging g.l.); Dinsdag reactie tot $100\frac{6}{8}$; Woensdag verder daling, waardoor een oogenblik een koers van $99\frac{15}{16}$ wordt gemaakt; Vrijdag laagste punt $100\frac{9}{16}$ en slot op $100\frac{9}{16}$. Zoals uit deze koersen blijkt, derhalve een zeer bewogen verloop. De $3\frac{1}{2}\%$ leeningen waren weinig veranderd. Hetzelfde geldt voor de rest van de markt. De 4% leening 1940 I boekte Vrijdag een hoogterecord van 110. De 4% leening 1941 daarentegen was op $103\frac{3}{8}$ lager dan geruimen tijd het geval was.

IN- EN UITSCHAKELING VAN DEN GROOT- HANDEL IN INDUSTRIEEL PRODUCTEN ONDER HET HUIDIGE SYSTEEM VAN BEHEERSCHTE PRIJZEN.

I.

I. Naarmate de producent voor een steeds grootere markt ging produceeren, namen de werkzaamheden, om het product bij den consument en den consument bij het product te brengen, in omvang toe. Met het toenemen van het aantal handelingen, dat moest worden verricht om het gefabriceerde product tot den ge- of verbruiker te brengen, groeide de mogelijkheid tot differentiatie.

In hoeverre inderdaad afzonderlijke ondernemingen voor de vervulling van bepaalde functies ontstonden, werd voornamelijk bepaald door de verhouding tusschen kosten en opbrengsten bij de betrokken ondernemingen. Waar de fabrikant het voordelig achtte bepaalde werkzaamheden ten behoeve van den afzet van zijn productie aan den handel over te laten, bleef deze ingeschakeld. Polak heeft in 1924 er op gewezen, dat, naarmate bepaalde te verrichten functies bij den handel een grootere gelijkmatigheid vertoonen dan bij de individueele fabrikanten of afnemers de tendenz tot inschakeling van zelfstandige handelsondernemingen sterker wordt¹⁾. Hij brengt deze tendenz in nauw verband met de voordeelen van de „productie in het groot”, waarbij het mogelijk is met voordeel van duurzame productiemiddelen (i.c. van een duurzame verkooporganisatie) gebruik te maken. Wel moet in gedachten worden gehouden, dat deze voordeelen slechts gerealiseerd kunnen worden, indien men er in slaagt een bezettingsgraad van voldoende hoogte en gelijkmatigheid te behalen. Ook in den handel zelf kon zich weer een specialisatie voordoen, indien bepaalde functies met geringere gelijkmatigheid voor de enkele handelsonderneming dan voor de massa te vervullen zijn. Zoo kan het gebeuren, dat een goed verschillende handen moet passeeren, alvorens het den verbruiker bereikt. Omgekeerd zal zich onder bepaalde omstandigheden een uitschakelingstendenz voordoen, indien de gelijkmatigheid van de behoefte bij een bepaalde schakel van de keten toeneemt.

Hoewel het dus in de eerste plaats prijs- en kostenverschillen zijn, die de in- en uitschakeling beïnvloeden, moet rekening worden gehouden met de tusschen partijen bestaande machtsverhoudingen (contractueele bindingen, credietverhoudingen, monopolieposities e.d.).

Tenslotte werkt nog de wet van de traagheid, terwijl eveneens niet-economische overwegingen een rol spelen, waarvan de betekenis, vooral op korten termijn gezien, niet mag worden onderschat.

II. Nadat het technische productieproces beëindigd is, moeten normaliter nog een aantal werkzaamheden worden verricht om tot den afzet van het gereede product te geraken.

Ons aansluitende bij de in de litteratuur gebruikelijke onderscheiding, noemen wij het voorraad houden, het vormen van een assortiment, het verzamelen van orders, het pousseeren van nieuwe artikelen en het stimuleeren van den verkoop van reeds ingevoerde artikelen (in verband waarmee afzonderlijk kunnen worden genoemd het geven van adviezen en het verlenen van service), het distribueeren van de artikelen, de credietverleening, de incasso en het dragen van het delcredere-risico.

Al naar den aard van het artikel, de categorie van uiteindelijke ge- of verbruikers, de verschillen in plaats en tijd tusschen productie en consumptie, komt deze of gene functie meer op den voorgrond. Van de schatting van de betrokken partijen inzake kosten en opbrengsten en van de heerschende machtsverhoudingen hangt af, op welke wijze en door wie de genoemde werkzaamheden

zullen worden verricht. In de op een bepaald moment bestaande arbeidsverdeling tusschen industrie en handel kan dan een wijziging ontstaan, als gevolg van een verandering in:

- a. de te vervullen functies;
- b. de kosten en prijzen;
- c. de machtsverhoudingen;
- d. de inzichten.

Dit wil echter niet zeggen, dat bij elke verandering in één dezer factoren ook onmiddellijk in- of uitschakeling zal optreden. Zulks zal eerst het geval zijn, nadat het tusschen de schakels bestaande verschil in de kosten der functieverrichtingen en de machtsverhoudingen is overwonnen.

Zou het bijv. voor een fabrikant, die normaal via gro-siers levert, op een bepaald moment voordeliger zijn, zijn producten rechtstreeks aan den detailhandel te leveren, dan beteekent zulks niet, dat hij hiertoe ook onmiddellijk zal overgaan. Hij zal zich n.l. realiseeren, dat bij het organiseeren van een daartoe geschikt verkoopapparaat kosten moeten worden gemaakt, die niet onmiddellijk wegvallen, als hij het verkoopapparaat weer zou willen liquideeren. Slechts indien hij er van overtuigd is, dat het voordeel, met rechtstreekschen verkoop te behalen, voldoende lang zal kunnen worden genoten, zal hij daartoe overgaan.

Het hangt dus vooral van den geschatten duur en den omvang van de verandering en van de aanpassings-snelheid der verschillende factoren af, of inderdaad bij een verandering in de factoren, welke de arbeidsverdeling bepalen, een wijziging in deze laatste zal optreden.

Het is goed in dit verband er nog eens aan te herinneren, dat J. M. Clark in het IXe Hoofdstuk van zijn „Studies in the economics of overhead costs” heeft aangetoond, dat voor den ondernemer het verschil tusschen differentieele opbrengsten en differentieele kosten van beslissende beteekenis is. Wel moet men daarbij bedenken, dat, indien de vergelijking dezer opbrengsten en kosten betrekking heeft op een kortere periode dan die, welke de ondernemer in zijn beschouwingen betreft, een uitspraak over de vermoedelijke beslissing van den ondernemer slechts een beperkte geldigheid heeft, daar van te voren niet te zeggen is, hoe de uitkomst nog gewijzigd wordt door omstandigheden, waarmee eerst na de beschouwde periode rekening behoeft te worden gehouden.

III. Vóór den oorlog stond men vooral in industriele kringen op het standpunt, dat de Overheid niet zou mogen ingrijpen met het doel de tusschen industrie en handel gegroeide arbeidsverdeling te beïnvloeden. In het vrije spel van krachten immers, zou de industrie slechts dan den handel voorbijgaan, als zij zelf goedkooper of beter de werkzaamheden kon verrichten. Omgekeerd zou de handel haar positie kunnen handhaven en versterken, indien zij met lagere kosten per eenheid hetzelfde kon doen als de fabrikant.

De zoo gemotiveerde stelling, die misschien wel houdbaar is in een vrije ruilverkeersmaatschappij en geheel past in de klassieke theorie, kan echter niet onder alle omstandigheden worden verdedigd. Het is denkbaar, dat onder de huidige omstandigheden, nu het economisch leven in zoo vele opzichten afwijkt van de veronderstellingen, waarvan de klassieke leer uitgaat, een doelbewust ingrijpen van de Overheid in de steeds aan veranderingen onderhevige arbeidsverdeling tusschen handel en industrie verantwoord zou zijn. Het zou immers kunnen gebeuren, dat thans verschuivingen plaatsvinden, die tijdens of na den oorlog sociaal of economisch ongewenschte gevolgen met zich brengen.

Daar de verhouding tusschen handel — in het bijzonder den groothandel — en de industrie normaliter reeds een dynamisch karakter vertoont, kan uit het enkel constatareeren van verschuivingen tijdens den oorlog nog niet worden geconcludeerd, of zij al dan niet een nadeeligen

¹⁾ N. J. Polak: „De taak van den tusschenhandel”. Opgenomen in „Bedrijfs-Economische Studien”.

invloed uitoefenen op het algemeen belang en nog minder, of de eventuele schadelijke werking van een zoodanigen omvang is, dat speciale maatregelen van overheidswege moeten worden genomen. Nu treden de zich thans voordoende verschuivingen voor een belangrijk deel op als begeleidingsverschijnselen van maatregelen op het gebied der prijsbeheersching.

Daarbij rijst de vraag, of en in hoeverre in het bijzonder deze — zij het ook als begeleidingsverschijnselen — door de Overheid opgeroepen verschuivingen kunnen worden aanvaard.

In het algemeen staat men op het standpunt, dat er naar gestreefd moet worden den op 9 Mei bestaanden status quo te handhaven, daarbij overwegende, dat, ook al mocht den op 9 Mei bestaanden toestand niet passen in de na-oorlogsche situatie, de mogelijke veranderingen nog te onbepaald zijn om een wijziging in de bestaande verhouding te laten optreden.

Hoewel tegen het handhaven van den bestaanden toestand naar voren kan worden gebracht, dat daardoor de veranderingen, die sedert het uitbreken van den oorlog in het economisch leven hebben plaatsgevonden, zouden worden miskend, terwijl onvoldoende ruimte zou worden gegeven aan de reeds vóór den oorlog bestaande tendenties, heeft deze opvatting wel aanleiding gegeven tot het beramen van maatregelen, welke er toe zouden kunnen bijdragen in- en uitschakelingstendenties, door prijsvoorschriften ontstaan, te neutraliseeren.

Ook is, naar ons bekend is, bij den Dienst van den Gemachtigde voor de Prijzen — althans theoretisch — rekening gehouden met de mogelijkheid bij het regelen van prijzen een zoodanigen vorm te kiezen, dat andere met de oorlogsomstandigheden samenhangende in- en uitschakelingstendenties worden tegengewerkt.

Voor het bepalen van een standpunt in dezen en ten behoeve van de eventueel in verband daarmede te nemen maatregelen, is het noodig een volledig inzicht te verkrijgen in den aard en den omvang van het in- en uitschakelingsvraagstuk.

Wij willen ons beperken tot een bestudeering van de in- en uitschakelingstendenties, welke zich met betrekking tot den groothandel in industriële producten voordoen, en daarbij in het bijzonder onze aandacht wijden aan de gevolgen van maatregelen op het gebied der prijsbeheersching.

Daar het aantal van belang zijnde factoren vrij groot is, kunnen vele combinaties worden gemaakt. Wij zullen ons in het kader van dit artikel moeten beperken tot eenige typische gevallen.

Opgemerkt zij nog, dat wij niet meer doen dan enkele tendenties aangeven; in de quantitative zijde van de vraagstukken verdiepen wij ons dus niet. Het onderzoek zal niet leiden tot een uitspraak over de mate, waarin de geconstateerde tendenties in de praktijk tot uitdrukking zijn gekomen.

IV. In deze afdeeling zullen wij bespreken de in- en uitschakelingstendenties, als een gevolg van een verandering in de te vervullen functies en prijzen onder invloed van de na Mei 1940 optredende schaarschte aan goederen en de daarmede nauw verband houdende maatregelen op het gebied der prijsvorming. Voorloopig laten wij buiten beschouwing den invloed, welke van de verschillende rantsoeneeringsmaatregelen is uitgegaan.

a. *In- en uitschakelingstendenties van de zijde van den fabrikant.*

1. Na de oorlogsdagen van Mei ontstond er al vrij spoedig een koopdrang, die aanvankelijk leidde tot een snelle vermindering der voorraden en na de Prijzenbeschikking 1940 no. 1 een bij de bevroren prijzen onbevredigde vraag overliet.

Voor verschillende branches beteekende de groote vraag bij het beperkte aanbod een vergemakkelijking

van afzet, hetgeen gedeeltelijk in dalende verkoopkosten werd weerspiegeld.

Het is denkbaar, dat daardoor de marge, welke de fabrikant aan den grossier normaliter toekende, meer bedroeg dan de kosten, welke de fabrikant zelf zou moeten maken om den grossiersafzet te verzorgen, zoodat het voor hem van belang werd den grossier uit te schakelen.

Omgekeerd ontstond er een inschakelingstendenz in die gevallen, waarin, bijv. tengevolge van gestegen vrachtkosten en verzekeringspremiën, de marge, welke de fabrikant aan den grossier zou moeten toekennen, kleiner werd dan de kosten, welke voor den fabrikant zouden wegvallen bij inschakeling van den tusschenhandel.

Hoewel deze mogelijke veranderingen, uit verschuivingen in het niveau der kosten voortspruitende, niet onbelangrijk zijn, moet men niet in deze veranderingen in de handels-technische kosten de eenige aan de kostenzijde optredende oorzaak zien.

2. Evenzeer van belang is de uitschakelingstendenz, welke optreedt als gevolg van den wensch de onderbezettingen verliezen op het verkoopapparaat te beperken.

Deze onderbezetting doet zich vooral voor in die bedrijfstakken, waar, tengevolge van het ontbreken van onontbeerlijke grondstoffen, verwerkings- of vervaardigingsverboden, het aantal verschillende producten, dat normaliter wordt geproduceerd, sterk is ingekrompen.

Daardoor behoeven dan de reizigers bepaalde klantengroepen, die uitsluitend in aanmerking komen voor toch niet leverbare producten, practisch niet meer te bezoeken, terwijl zij bij andere afnemers in korteren tijd hun zaken kunnen afdoen.

Ook de werkzaamheden op de expeditie-afdeeling en in het kantoor zullen na het uitvallen van een aantal artikelen verminderen, terwijl magazijnruimten vrijkomen.

Onder dergelijke omstandigheden zal de fabrikant met relatief geringe additionele kosten vele werkzaamheden van den grossier kunnen overnemen.

Hoe grooter de starheid in de kostenstructuur van het verkoopapparaat van den fabrikant is, des te geringer zullen de differentieele kosten zijn, welke, gegeven de te verrichten werkzaamheden, door de onderbezette commerciële afdeeling moeten worden gemaakt om een additionele hoeveelheid goederen af te zetten en des te sterker wordt de prikkel om tot uitschakeling van den grossier over te gaan.

3. De Prijzenbeschikking 1940 no. 1 moet in de eerste plaats worden gezien als de basis voor de prijspolitiek. Het spreekt vanzelf, dat bij de groote wijzigingen, welke zich tijdens den oorlog op economisch en technisch gebied voordeden, het handhaven van de op 9 Mei 1940 bestaande prijzen en marges niet doelmatig is. De aanpassing aan de gewijzigde omstandigheden — die in het algemeen de neiging hadden het prijspeil omhoog te drukken — kon aanvankelijk voornamelijk geschieden, doordat fabrikanten, wier kosten zoodanig waren gestegen, dat de volgens de Richtlijnen voor de Prijsvaststelling no. 1²⁾ berekende prijs hooger uitkwam dan de door hen gevraagde prijs, toestemming tot prijsverhoging vroegen. Naarmate de 9 Mei-datum verder in het verleden kwam te liggen, voldeed deze procedure minder³⁾ en ging men, mede ten behoeve van de controle, er meer en meer toe over de prijzen van bepaalde producten voor alle fabrikanten tegelijk te regelen of een voor den geheelen bedrijfstak geldende calculatiemethode vast te stellen.

Een bijzondere moeilijkheid vormden de margeregelingen. Daar de capaciteit van een handelsapparaat een zeer rekbaar begrip is, was het vaak niet doenlijk om een „normale marge” te vinden, aansluitende op den „normalen kostprijs”, zoodaen die volgens de „Richtlijnen voor de Prijsvaststelling no. 1” kon worden berekend.

²⁾ Zie „Nederlandsche Staatscourant” 11 April 1942.

³⁾ Vgl. Brochure „Prijspolitiek”. Uitgave van den Dienst van den Gemachtigde voor de prijzen.

In het algemeen heeft men de bestaande marges als gegeven aangenomen, eventueel gecorrigeerd met opvallende kostenverschuivingen.

Bij de behandeling van individuele gevallen is het gemakkelijker aansluiting te vinden bij de in de onderneming bestaande practijk dan bij een prijsregeling voor meer ondernemingen, waarin de uniformiteit der prijzen op den voorgrond staat.

Nauw met de margeregeling hangen de leverings- en betalingscondities samen. Soms zijn deze gedeeltelijk geregeld, bijv. franco huis, af fabriek, enz., veelal wordt bepaald, dat de verkoper „overigens zijn op 9 Mei bestaande leverings- en betalingscondities niet in het nadeel van den koper mag veranderen”. Uiteraard, kunnen, zoowel door het vasthouden aan de 9 Mei-usances als door het voorschrijven van nieuwe leverings- en betalingscondities, in- en uitschakelingstendenties optreden. De vele mogelijkheden, die zich hierin kunnen voordoen, zijn echter alle varianten op de kostenverschuiving, die wij reeds onder a sub 1 bespraken.

Veel belangrijker is de wijze, waarop in de prijsregeling rekening is gehouden met de quantiteitskortingen en de functioneële kostenverschillen.

Bij bestudeering van de prijsregelingen blijkt nu, dat soms een prijsvaststelling heeft plaatsgevonden met het oog op den leverancier, soms met het oog op den afnemer. In het eerste geval valt de nadruk op dengene, door wien geleverd wordt. Eén maximum-prijs geldt voor hem, ongeacht den afnemer.

In het tweede geval ligt het zwaartepunt bij dengene, aan wien geleverd wordt. Eén maximum-prijs is voor hem vastgesteld, ongeacht van wien hij het goed betreft. Kortheidshalve spreekt men van „door-” resp. „aan-prijzen”. In het algemeen zijn er dus „door-prijzen” vastgesteld of te berekenen bij levering door den fabrikant, den grossier en den detailhandelaar en „aan-prijzen” bij levering aan den groothandelaar, detaillist of consument⁴⁾.

Bij het systeem van „door-prijzen” wordt veelal bepaald, dat de groothandel zijn verkoopprijs met hetzelfde bedrag mag verhoogen als de inkoopprijs is getegen, waartoe de kleinhandel in het algemeen reeds de toestemming heeft op grond van de „Detailprijzenbeschikking 1940 No. 1”.

De eenvoud van de „door-prijzen”-methode heeft uit een oogpunt van prijscontrole wel eenige aantrekkelijkheid; of zij, vooral in de mate, waarin de Gemachtigde haar heeft gebruikt, ook uit een oogpunt van prijsvorming het kenmerk van het ware is, moet worden betwijfeld. Het is immers in vele gevallen den ondernemer lang niet onverschillig aan wien en hoeveel hij levert. Niet alleen stijgen de kosten minder dan evenredig bij een toenemende grootte der orders van eenzelfden afnemer, doch bovendien kan het voor hem een groot verschil uitmaken, of de koper tot den groothandel of den kleinhandel behoort, tot de productie- of de consumptiehuishouding.

De verkoop aan elk dezer categorieën stelt haar eigen eischen, waarmede kostenverschillen en normaliter ook prijsverschillen gepaard gaan.

Doordat het goed schaarsch is, zijn de prijsverschillen verdwenen en blijven alleen de kostenverschillen over. Bij den fabrikant zal de neiging ontstaan te verkoopen aan die koopers, die hem de geringste kosten veroorzaken, in verband waarmede een tendenz tot inschakeling van den groothandel verwacht mag worden. Deze koopen immers in het algemeen en in grootere hoeveelheden dan de detailhandel en verrichten mogelijk nog functies, die anders door den fabrikant zouden moeten worden vervuld.

Bij een „aan-prijzen”-regeling is er wel verschil tusschen den prijs, waartegen den fabrikant aan zijn tot verschillende groepen behorende afnemers mag verkoopen, doch in

⁴⁾ Bij de individuele prijzenbeschikkingen schijnt het systeem van „door-prijzen” vooral gevolgd te zijn.

het algemeen zijn er evenmin prijsverschillen opgenomen, verband houdende met de grootte der orders.

Is de fabriek volbezet, dan zal een vergelijking van de in de prijsregeling toegestane marges met de voorheen bestaande marges (eventueel na correctie met de verschuivingen in de handelstechnische kosten) een inzicht kunnen geven in de in- en uitschakelingstendenties, welke uit dezen hoofde ontstaan.

Indien er sprake is van een onderbezet verkoopapparaat, kan — zooals hiervoor reeds werd uiteengezet voor een onderneming, welke nog op 9 Mei-basis werkte — een uitschakelingstendenz worden verwacht.

Terwijl de onderneming, voor welke nog geen andere maxima dan de 9 Mei-prijzen en -marges gelden, verplicht is dezelfde kortingen te geven als de voorheen gebruikelijke, is naar onze meening de onderneming, waarvoor „aan-prijzen” zijn vastgesteld, normaliter niet verplicht de vroeger gebruikelijke rabatten te geven op orders, die een bepaalden omvang overschrijden.

Hieruit kan dan de inschakelingstendencie voortvloeien, welke wij reeds onder het „door-prijzen”-systeem bespraken.

In een volgend artikel beschouwen wij resp. de in- en uitschakelingstendenties van de zijde van den detailhandelaar en de verdedigingsmogelijkheden, welke den groothandelaar tegen de uitschakeling open staan.

A. KRAAL.

VENNOOTSCHAPSBELASTING, VERMOGENSBELASTING II EN DE PROGRESSIE.

Inleiding.

Het probleem, dat ons in deze beschouwing zal bezig houden, heeft betrekking op de progressie in de Vennootschapsbelasting. Het mag bekend worden verondersteld, dat het tarief voor de Vennootschapsbelasting uniform is, zij het ook opklimmend met toeneming van het absolute bedrag der belastbare winst. Als zoodanig is er sprake van progressie — het tarief is, wat wij in ons vorig artikel¹⁾ „intermitterend proportioneel” hebben genoemd. De wetgever heeft voorts gemeend, dat de draagkracht, die met het progressiebeprijd in nauw verband staat, bij ondernemingen met een grooter vermogen grooter is dan bij die met een kleiner. Om deze reden heeft hij de Vermogensbelasting 1942 als verderen progressiefactor ingeschakeld. Wij vragen ons nu af, of de combinatie van Vennootschapsbelasting en Vermogensbelasting, in verband met deze doelstelling, als geslaagd kan worden beschouwd.

Achtereenvolgens zullen wij hiertoe behandelen:

1. Den aard der Vennootschapsbelasting en haar relatie tot de Inkomstenbelasting.
2. Den aard der Vermogensbelasting 1942 en haar relatie tot de Vermogensbelasting 1892, zooals deze in 1914 en 1941 is gewijzigd.
3. De progressie in de Vennootschapsbelasting, resp. in deze, gecombineerd met de Vermogensbelasting 1942, zooals de practijk deze meent waar te nemen.
4. De progressie, zooals deze o. i. bedrijfseconomisch gezien in werkelijkheid is.
5. De positie der grensonderneming met betrekking tot de Vennootschaps- en Vermogensbelasting 1942.
6. De vraag, of er aanleiding bestaat, de kapitaal-extensieve²⁾ bedrijven zwaarder te belasten dan de arbeids-extensieve.

¹⁾ Zie „E.-S.B.” d.d. 29 Maart 1944.

²⁾ Deze door Prof. Limperg ingevoerde termen bevredigen ons meer dan de meer gebruikelijke uitdrukkingen: kapitaal-intensief en arbeids-intensief.

1. De aard van de Vennootschapsbelasting en haar relatie tot de Inkomstenbelasting.

De Vennootschapsbelasting is bedoeld als een inkomstenbelasting voor die lichamen, welke zijn opgesomd in art. 2 van het Besluit op de Vennootschapsbelasting 1942. Zij wordt geheven volgens dezelfde normen als de Inkomstenbelasting. De grondgedachte bij de invoering van de Vennootschapsbelasting is geweest, dat deze lichamen t.a.v. de heffing der belasting in dezelfde positie dienen te verkeren als natuurlijke personen. Deze veelal kapitaal-extensieve bedrijven hebben tot 1939 in een bevoorrechte positie verkeerd, die in strijd is met het draagkracht-principe, aldus de leidraad. Ook de in 1940 (met terugwerkende kracht over 1939) ingevoerde Winstbelasting gaf, naar de meening van den fiscus, onvoldoende gelijk-schakeling van natuurlijke personen en belastingplichtige lichamen, wat de reden is geweest voor de vervanging van deze belasting door de Vennootschapsbelasting.

De uniformiteit van Vennootschaps- en Inkomstenbelasting komt vooral tot uitdrukking in art. 6, 2e lid, van het Besluit op de Vennootschapsbelasting 1942: „Winst wordt berekend op den voet van de artt. 8 t.e.m. 12 en 22 van het Besluit op de Inkomstenbelasting 1941, tenzij bij of krachtens dit besluit anders is bepaald of tenzij uit het verschil in wezen tusschen den belastingplichtige en een natuurlijk persoon het tegendeel voortvloeit”.

In art. 27 van het Besluit op de Vennootschapsbelasting 1942 is het tarief opgenomen ³⁾:

Belastbaar bedrag (= fiscale winst)	Belastingpercentage	
	Over het geheele belastbare bedrag	Over het laagste gedeelte van het belastbare bedrag bovendien
1. Niet meer dan f 37.500,—	30	—
2. meer dan f 37.500,—, doch niet meer dan f 44.110,— en bovendien over het gedeelte boven f 37.500,—	30	50
3. meer dan f 44.110,—, doch niet meer dan f 75.000,—	37½	—
4. meer dan f 75.000,—, doch niet meer dan f 100.000,— en bovendien over het gedeelte boven f 75.000,—	37½	50
5. meer dan f 100.000,—, doch niet meer dan f 375.000,—	50	—
6. meer dan f 375.000,—, doch niet meer dan f 441.170,— en bovendien over het gedeelte boven f 375.000,—	50	33⅓
7. meer dan f 441.170,—	55	—

Het tarief wordt onveranderd toegepast, indien het (boek)jaar korter of langer dan twaalf maanden heeft geduurd.

Uit bovenstaande opstelling blijkt, dat het tarief inderdaad intermitterend proportioneel, doch tevens, dat het zeer weinig gedifferentieerd is. Verder ziet men eruit, dat de marginale belastingpercentages in sommige gedeelten van het tarief exorbitant hoog zijn (zie de tweede kolom). Over de bedragen tusschen f 37.500,— en f 44.110,— bijv. wordt over het marginale winstdeel niet minder dan 30 + 50 = 80% belasting geheven en tusschen f 75.000,— en f 100.000,— stijgt het marginale percentage zelfs tot 87,5, om daarna weer tot 50 te dalen. De eigenaardige consequenties, waartoe dit leidt, blijken het duidelijkst, wanneer men nagaat, hoeveel netto-winst overblijft, indien de bruto-winst telkens met bijv. f 5.000,— stijgt. Wij vinden dan bij een veronderstelde bruto-winst van f 60.000,—, f 65.000,— enz. de volgende cijfers (zie bovenaan volgende kolom).

M.a.w. van de f 25.000,— winsttoeneming tusschen de f 75.000,— en f 100.000,— blijft voor de onderneming

^{*)} Voor het jaar 1941 heeft, krachtens art. 15 van het Invoeringsbesluit, een lager tarief gegolden.

Bruto-winst	Vennootschapsbelasting	Overblijvende netto-winst ¹⁾	Toeneming hiervan
f 60.000,—	f 22.500,—	f 37.500,—	—
„ 65.000,—	„ 24.375,—	„ 40.625,—	f 3.125,—
„ 70.000,—	„ 26.250,—	„ 43.750,—	„ 3.125,—
„ 75.000,—	„ 28.125,—	„ 46.875,—	„ 3.125,—
„ 80.000,—	„ 32.500,—	„ 47.500,—	„ 625,—
„ 85.000,—	(f 30.000,— + f 2.500,—)	f 36.875,—	„ 48.125,—
„ 90.000,—	(„ 31.875,— + f 5.000,—)	f 41.250,—	„ 48.750,—
„ 95.000,—	(„ 33.750,— + f 7.500,—)	f 45.625,—	„ 49.375,—
„ 100.000,—	(„ 35.625,— + f 10.000,—)	f 50.000,—	„ 50.000,—
„ 105.000,—	(„ 37.500,— + f 12.500,—)	f 52.500,—	„ 52.500,—
„ 110.000,—	„ 52.500,—	„ 55.000,—	„ 55.000,—
„ 115.000,—	„ 57.500,—	„ 57.500,—	„ 57.500,—

¹⁾ Ongeacht de Vermogensbelasting II, zie beneden.

netto niet meer dan f 3.125,— (= 12,50%) over. Of, van een anderen kant bekeken: om boven de f 46.875,— netto-winst f 5.000,— netto meer over te houden, moet de onderneming haar bruto-winst* van f 75.000,— tot f 105.000,—, dus met bijna f 30.000,— opvoeren, terwijl voor de volgende f 5.000,— netto overschot slechts f 10.000,— meer aan bruto-winst behoeft te worden behaald!

Deze cijfers geven op zichzelf reeds een merkwaardigen indruk van de progressie in het tarief dezer belasting. Toch is dit niet het belangrijkste punt, waarop wij in dit artikel de aandacht willen vestigen. Ons onderzoek betreft namelijk niet zoozeer de mate van progressie, welke optreedt bij stijging van de winst, als wel die bij stijging van het zuiver vermogen der onderneming.

Wil men een inzicht krijgen in de grondslagen en de werking van de Inkomsten- en Vennootschapsbelasting, dan moet men die zien in hun relatie tot de Vermogensbelasting 1892, resp. Vermogensbelasting 1942 ⁴⁾. De eerste geldt voor natuurlijke personen, de tweede voor lichamen. Het inkomen van de in art. 2 van het Besluit op de Vennootschapsbelasting 1942 opgesomde lichamen ontstaat uit een samengestelde bron, nl. kapitaal en arbeid, welke beide elementen echter niet in alle ondernemingen in dezelfde verhouding aanwezig zijn. Bij de invoering eener inkomstenbelasting voor lichamen heeft men, in verband hiermede, gezocht naar een maatstaf, waarbij met deze beide componenten rekening werd gehouden. Het uniforme tarief van art. 27 van het Besluit belast de winst, ongeacht of deze met een groot of met een klein vermogen is behaald.

Door de combinatie van de Vennootschapsbelasting met de Vermogensbelasting II heeft de wetgever echter gemeend, een sluitend geheel te hebben gemaakt, waarin met beide componenten rekening is gehouden.

2. De aard der Vermogensbelasting 1942 en haar relatie tot de Vermogensbelasting 1892, zooals deze in 1914 en 1941 is gewijzigd.

De fiscus heeft de Vermogensbelasting I blijkbaar steeds als een aanvulling beschouwd op de Inkomstenbelasting ⁵⁾. Volgens den leidraad geldt dit ook voor de Vermogensbelasting II, die dan op overeenkomstige wijze de Vennootschapsbelasting zou completeeren. Deze laatste immers heeft, zooals reeds is gezegd, een uniforme heffingsschaal, ongeacht de grootte van het geïnvesteerde vermogen. Een onderneming met een vermogen van

⁴⁾ Ook wel genoemd Vermogensbelasting I en Vermogensbelasting II.

⁵⁾ Vgl. Prof. Mr. Dr. H. W. C. Bordewijk: „De theorie der Belastingen en het Nederlandsche Belastingwezen”, 2e druk blz. 400 e. v., en Prof. Dr. P. J. A. Adriani: „De wetten op de Vermogensbelasting en Verdedigingsbelasting I”, 4e druk, blz. 40 e. v.; deze beide auteurs zijn van meening, dat het karakter van de Vermogensbelasting I in 1914 is veranderd van een vermogensinkomstenbelasting in een vermogensheffing; volgens Adriani terecht, volgens Bordewijk ten onrechte.

f 100.000,—, die kans ziet dezelfde belastbare winst te maken als een onderneming met een vermogen van f 1.000.000,—, betaalt evenveel Vennootschapsbelasting. De fiscus stelt zich echter op het standpunt, dat de eerste onderneming veel meer risico heeft moeten loopen dan de tweede. Een bewijs voor deze stelling, zoowel als een omschrijving van den aard van deze grootere risico's, ontbreken. (Hierop komen wij bij de bespreking van het 6e punt terug). Deze fiscale hypothese leidt tot de conclusie, dat het grootere gemak, waarmede de laatste onderneming dezelfde winst heeft behaald, moet worden uitgedrukt in een fiscaal offer en dit is dan de Vermogensbelasting II. Zoo gezien wordt deze een aanvulling op de Vennootschapsbelasting, welke hoogere heffing noodzakelijk is wegens de grootere draagkracht. Kleinere risico's worden door den fiscus derhalve gelijkgesteld met grootere draagkracht.

Voor onze verdere analyse is het van beteekenis, dat de wetgever de Vermogensbelasting II als een aanvulling op de Vennootschapsbelasting (en dus als een vermogens-

inkomstenbelasting) beschouwt. Wij zullen hier niet treden in een beschouwing over de vraag, of deze fiscale opvatting al of niet juist is.

3. De progressie in de Vennootschapsbelasting, resp. in deze, gecombineerd met de Vermogensbelasting 1942, zooals de practijk die meent waar te nemen.

Voorloopig zullen wij de fiscale stelling, dat de Inkomstenbelasting voor lichamen met een grooter vermogen hooger dient te zijn dan voor die met een kleiner, als een gegeven beschouwen en wij zullen onderzoeken, wat er nu in de practijk van deze progressie terecht komt. Wij zullen dit onderzoek instellen aan de hand van drie cijfer-voorbeelden voor vier ondernemingen, waarvan het zuiver vermogen resp. f 100.000,—, f 250.000,—, f 500.000,— en f 1.000.000,— bedraagt. De belastbare winst wordt voor alle ondernemingen achtereenvolgens gesteld op f 35.000,—, f 50.000,— en f 80.000,—. Zonder grove fouten te maken mogen wij wel aannemen, dat de waardeering van het zuiver vermogen voor de Vennoot-

	I	II	III	IV
1e geval				
Bruto-winst	f 35.000,—	f 35.000,—	f 35.000,—	f 35.000,—
Vennootschapsbelasting 30 %	„ 10.500,—	„ 10.500,—	„ 10.500,—	„ 10.500,—
Vermogensbelasting II	f 24.500,—	f 24.500,—	f 24.500,—	f 24.500,—
	„ 500,—	„ 1.250,—	„ 2.500,—	„ 5.000,—
Netto-winst	f 24.000,—	f 23.250,—	f 22.000,—	„ 19.500,—
Totale belasting in % van de bruto-winst	31,43	33,57	37,14	44,29
Vennootschapsbelasting in % van de bruto-winst	30	30	30	30
Progressie door Vermogensbelasting II ¹⁾	1,43 %	3,57 %	7,14 %	14,29 %
Vennootschapsbelasting in % van het zuiver vermogen	10,5	4,2	2,1	1,05
Vermogensbelasting II in % van het zuiver vermogen	0,5	0,5	0,5	0,5
Totale belasting in % van het zuiver vermogen	11	4,7	2,6	1,55
Bruto-winst in % van het zuiver vermogen	35	14	7	3,5
Totale belasting in % van het zuiver vermogen	11	4,7	2,6	1,55
Netto-winstpercentage ²⁾	24 %	9,3 %	4,4 %	1,95 %

¹⁾ Men kan deze percentages uiteraard ook op kortere wijze berekenen. Voor onderneming I is de Vermogensbelasting II f 500,—, de bruto-winst is f 35.000,—, dus de Vermogensbelasting maakt 1,43 % van de bruto-winst uit. Voor de analyse van de progressie leken ons de opgenomen opstellingen doelmatiger.

²⁾ Inclusief de rente over het eigen vermogen, zie beneden par. 6.

	I	II	III	IV
2e geval				
Bruto-winst	f 50.000,—	f 50.000,—	f 50.000,—	f 50.000,—
Vennootschapsbelasting 37,5 %	„ 18.750,—	„ 18.750,—	„ 18.750,—	„ 18.750,—
Vermogensbelasting II	f 31.250,—	f 31.250,—	f 31.250,—	f 31.250,—
	„ 500,—	„ 1.250,—	„ 2.500,—	„ 5.000,—
Netto-winst	f 30.750,—	f 30.000,—	f 28.750,—	f 26.250,—
Totale belasting in % van de bruto-winst	38,50	40	42,50	47,50
Vennootschapsbelasting in % van de bruto-winst	37,50	37,50	37,50	37,50
Progressie door Vermogensbelasting II	1 %	2,50 %	5 %	10 %
Vennootschapsbelasting in % van het zuiver vermogen	18,75	7,5	3,75	1,88
Vermogensbelasting II in % van het zuiver vermogen	0,5	0,5	0,5	0,5
Totale belasting in % van het zuiver vermogen	19,25	8	4,25	2,38
Bruto-winst in % van het zuiver vermogen	50	20	10	5
Totale belasting in % van het zuiver vermogen	19,25	8	4,25	2,38
Netto-winstpercentage	30,75	12	5,75	2,62

	I	II	III	IV
3e geval				
Bruto-winst	f 80.000,—	f 80.000,—	f 80.000,—	f 80.000,—
Vennootschapsbelasting 37,5 % over f 75.000,— + 87,5 % over f 5.000,—	„ 32.500,—	„ 32.500,—	„ 32.500,—	„ 32.500,—
Vermogensbelasting II	f 47.500,—	f 47.500,—	f 47.500,—	f 47.500,—
	„ 500,—	„ 1.250,—	„ 2.500,—	„ 5.000,—
Netto-winst	f 47.000,—	f 46.250,—	f 45.000,—	f 42.500,—
Totale belasting in % van de bruto-winst	41,25	42,19	43,75	46,88
Vennootschapsbelasting in % van de bruto-winst	40,63	40,63	40,63	40,63
Progressie door Vermogensbelasting II	0,62 %	1,56 %	3,12 %	6,25 %
Vennootschapsbelasting in % van het zuiver vermogen	32,5	13	6,50	3,25
Vermogensbelasting II in % van het zuiver vermogen	0,5	0,5	0,5	0,5
Totale belasting in % van het zuiver vermogen	33	13,5	7	3,75
Bruto-winst in % van het zuiver vermogen	80	32	16	8
Totale belasting in % van het zuiver vermogen	33	13,5	7	3,75
Netto-winstpercentage	47	18,5	9	4,25

schapsbelasting gelijk is aan die voor de Vermogensbelasting II.

Daar de Vermogensbelasting II 5‰ van het zuiver vermogen bedraagt, kunnen wij de volgende opstelling maken. (Zie het staatje „1e geval”).

1e Conclusie.

Uit dit voorbeeld kunnen wij reeds de conclusie trekken, dat door de invoering van de Vermogensbelasting II de rentabiliteitscapaciteit van de groote ondernemingen aanzienlijk is verminderd. In dit voorbeeld is door deze belasting het totale belastingpercentage voor de vier ondernemingen gestegen, resp. met 1,43%, 3,57%, 7,14% en 14,29%. De werking van dezen factor wordt bovendien versterkt door art. 14, 3e lid, van het Besluit op de Vennootschapsbelasting 1942, waarbij is bepaald, dat noch de Vennootschapsbelasting, noch de Vermogensbelasting II als een bedrijfslast wordt erkend; voor de Vennootschapsbelasting is dit — althans voorzoover de belasting uitsluitend de winst betreft (zie het vervolgartikel) — wel logisch, doch t.a.v. de Vermogensbelasting II is dat o.i. niet het geval.

2e Conclusie.

Bezien wij vervolgens het staatje voor het tweede geval. Bij vergelijking met het voorafgaande geval zien wij, dat, naarmate de winst stijgt en dus de draagkracht groter wordt, de relatieve invloed van de Vermogensbelasting II, welke is bedoeld als progressiefactor, afneemt. Deze progressie drukt overigens ook hier weer het zwaarst op de minst rendabele onderneming.

Terwille van de volledigheid geven wij tenslotte ook het derde geval. Over de eerste f 75.000,— is 37,5 % Vennootschapsbelasting verschuldigd, derhalve f 28.125,—. Over het restant ad f 5.000,— wordt geheven 87,5% of f 4.375,—, dus in totaal f 32.500,— = 40⁵/₈ % van de bruto-winst.

Wij zien hier dus een voortzetting van dezelfde tendens, die ook reeds in het tweede geval tot uiting kwam; met name blijkt ook hier weer, dat de druk van de progressie, als gevolg van de „corrigeerende” vermogensbelasting II, afneemt naarmate de winst toeneemt. Dit spreekt in zekeren zin vanzelf. Immers, het bedrag van de Vermogensbelasting II is bij de gegeven vermogens constant en wel 5‰ daarvan: uitgedrukt in procenten van de winst is derhalve de druk van deze extra heffing bij stijgende winst en gelijk vermogen *degressief*.

Als zoodanig faalt o.i. de Vermogensbelasting II volkomen in haar doelstelling.

De drie volgende, in den aanhef vermelde, punten zullen in een vervolgartikel ter sprake worden gebracht.

J. P. H. SMITS.

DE GRENS TUSSEN DE BEDRIJFSGROEP GROOTHANDEL EN DE BEDRIJFSGROEP DETAILHANDEL.

De Organisatie-Commissie voor het Bedrijfsleven heeft bij de organisatie van de Hoofdgroep Handel de terreinen van den groothandel en den detailhandel moeten omlijnen. Daarbij is niet uitgegaan van de norm, die, afgaande op de termen zelve, zou liggen in het koopen en verkoopen in het groot, resp. in het klein. Door de onbepaaldheid van wat hieronder in concreto moet worden verstaan bij de zoo sterk uiteenlopende verhoudingen in den handel, kon dit criterium (alleen) geen goede basis geven. De onderscheiding, tusschen wie tot de Bedrijfsgroep Groothandel en wie tot de Bedrijfsgroep Detailhandel behoort, is tenslotte gevonden in de plaats, welke hun afnemers in de maatschappij innemen. In het onderstaande willen wij aan de hand van de beschikkingen nagaan, waar de Organisatie-Commissie de scheidingslijn heeft getrokken.

Bij de organisatie van den handel is afgezien van een definieering van het begrip handel zelf. In de „Beschikking van de Organisatie-Commissie betreffende de verplichte aanmelding door den handel en het ambacht”¹⁾ wordt de handel direct ingedeeld in een viertal soorten, waarvan dan de definities gegeven worden.

Onderscheiden worden: a. Groothandel, b. Koloniale Producenten, c. Tusschenhandel, d. Kleinhandel. In het kader van het onderhavige artikel zal een bespreking van de groepen onder b en c achterwege moeten blijven.

Stellen wij naast elkaar de omschrijvingen van den groot- en kleinhandel, zooals deze zijn gegeven in de genoemde aanmeldingsbeschikking, dan blijkt, dat in beide gevallen de natuurlijke of rechtspersonen er hun „beroep” van moeten maken nader omschreven handelingen te verrichten. Wanneer derhalve transacties, welke onder het begrip groot- of kleinhandel vallen, éénmaal worden verricht, kan er moeilijk sprake zijn van de uitoefening van een beroep en is derhalve aanmelding niet noodzakelijk. Voor de uitoefening van een beroep is het regelmatig, of althans gewoonlijk, verrichten van de beroepsdaad of -bezigheid vereischt.

Het eerste verschil tusschen de groot- en kleinhandelsomschrijving komt naar voren, wanneer bij den groothandel gesproken wordt van het koopen en verkoopen van goederen, terwijl bij den kleinhandel slechts sprake is van het laatste alleen. De wijze van verkrijging doet bij den detailhandel derhalve niet ter zake. Dit is geschied om ook het detailhandelsapparaat, dat de industrie heeft opgebouwd ter verzekering van haar eigen afzet, onder den kleinhandel te doen vallen. Door dit laatste heeft men een uitzondering gemaakt op den algemeenen regel, dat als handel in den zin van deze beschikking niet worden aangemerkt de aankopen van goederen ten behoeve van het eigen bedrijf en de verkoop van eigen producten. Om aansluiting bij meer Hoofdgroepen te voorkomen, heeft men dezen handel ondergebracht bij de Hoofdgroep Industrie, indien de productie in het bedrijf fabriekmatig geschiedt of een industrieel karakter bezit, en bij de Hoofdgroep Ambacht, indien de voortbrenging niet fabriekmatig geschiedt.

Bij den groothandel mogen de goederen een be- of verwerking ondergaan, die in den handel gebruikelijk is. Hieronder wordt verstaan het verpakken in kleinhandelsverpakking, het aftappen van vloeistoffen, het mengen van vloeibare en vaste stoffen, het drogen en bewaren van producten, enz., alles voorzoover deze handelingen geen aanleiding geven tot organisatie bij andere Hoofdgroepen (bijv. het verpakken van thee, hetwelk noopt tot aansluiting bij de Vakgroep Koffiebranders en Theepakkers, ressorteerende onder de Hoofdgroep Industrie, indien dit verpakken machinaal geschiedt).

In den kleinhandel zullen de producten dergelijke veranderingen meestentijds niet ondergaan, want de detaillist verkoopt zijn goederen in denzelfden vorm, waarin hij ze heeft verkregen.

Voorts wordt bij de omschrijving van den detailhandel gesproken over den vorm, waarin deze wordt uitgeoefend. In de beschikking staat aangegeven, dat deze in den regel door de uitoefening van een winkelbedrijf of in den markt-

¹⁾ Beschikking van de Organisatie-Commissie betreffende de verplichte aanmelding door den handel en het ambacht.

Zie „Nederlandsche Staatscourant” no. 198/1941; het betrokken tekstgedeelte luidt:

Art. 1. Tot den handel in den zin van deze beschikking behooren:

a. de groothandel, omvattende alle in Nederland gevestigde natuurlijke of rechtspersonen, die er hun beroep van maken, voor eigen rekening en risico goederen te koopen en, zonder dat deze goederen een be- of verwerking ondergaan, anders dan in den handel gebruikelijk, deze te verkoopen aan wederverkoopters, alsmede aan koopers, die deze goederen in hun onderneming aanwenden;

b. de koloniale producenten;

c. de tusschenpersonen;

d. de kleinhandel, omvattende alle in Nederland gevestigde natuurlijke of rechtspersonen, die er hun beroep van maken, goederen te verkoopen — in den regel door uitoefening van een winkelbedrijf of in den markt- of straathandel — aan verbruikers, niet vallende onder de koopers, bedoeld sub: a.

of straathandel zal plaatsvinden. Over den vorm, waarin de groothandel wordt uitgeoefend, wordt echter niets vermeld.

Het eigenlijke onderscheid tusschen beide soorten handel wordt echter pas gevonden in het feit, aan wie wordt verkocht. Worden de goederen verkocht aan wederverkoopers en aan koopers, die de goederen in hun onderneming aanwenden, dan wordt groothandel gedreven. Verkoopt men echter aan den uiteindelijke consument, dan is men detailhandelaar. De conclusie hieruit is, dat in den detailhandel alleen handelaren in eindproducten kunnen worden georganiseerd, terwijl groothandelaren zoowel in eindproducten als in grondstoffen en half-fabrikaten kunnen handelen.

Vergelijken wij nu de redactie van de aanmeldingsbeschikking met die van de Beschikking van de Organisatie-Commissie, houdende instelling van de Bedrijfsgroep „Groothandel”²⁾ en de Beschikking van de Organisatie-Commissie, houdende instelling van de Bedrijfsgroep „Detailhandel”³⁾, dan blijkt, dat de beide instellingsbeschikkingen spreken van: „De Bedrijfsgroep omvat de ondernemingen (natuurlijke en rechtspersonen), welke haar bedrijf maken”, terwijl de aanmeldingsbeschikking spreekt van: „De natuurlijke en rechtspersonen, die er hun beroep van maken”. Zonder in te willen gaan op de juridische kwestie van het verschil tusschen beroep en bedrijf, kunnen wij toch zeggen, dat de aanmeldingsbeschikking de functionele bepaling geeft van groot- en kleinhandel, terwijl de instellingsbeschikkingen de grens trekken van wat materieel, dus in feite, bij de Bedrijfsgroep „Detailhandel”, resp. „Groothandel”, moet worden georganiseerd.

De instellingsbeschikkingen geven de scheidingslijn scherp aan. Zoowel in de Beschikking Groothandel als in de Beschikking Detailhandel is in art. 2 in de leden 1 en 2 aangegeven, welke ondernemingen onder de Bedrijfs-groepen vallen, terwijl bij het 3e lid wordt bepaald, wat buiten het terrein der organisatie ligt.

Onder de Bedrijfsgroep Groothandel worden dan mede georganiseerd de commissieair en de rechtspersoonlijkheid bezittende in- en verkooporganisaties, welke groothandel drijven in den zin van de aanmeldingsbeschikking

²⁾ Beschikking van de Organisatie-Commissie, houdende instelling van de Bedrijfsgroep „Groothandel”.
Zie „Nederlandsche Staatscourant” no. 36/1942; het betrokken tekstgedeelte luidt:

Artikel 2.

1. De Bedrijfsgroep „Groothandel” omvat alle in Nederland gevestigde ondernemingen (natuurlijke en rechtspersonen), welke:
a. haar bedrijf maken van het voor eigen rekening koopen van goederen en het verkopen daarvan — zonder ze vooraf een be- of verwerking te doen ondergaan, anders dan in den handel gebruikelijk — aan wederverkoopers, aan koopers, die ze in hun bedrijf aanwenden, dan wel aan openbare en overheidsdiensten als grootverbruikers;
b. als commissieair haar bedrijf maken van het sluiten van onder a. bedoelde overeenkomsten.

2. Onder ondernemingen, als bedoeld in het eerste lid, onder a., worden mede verstaan rechtspersoonlijkheid bezittende in- of verkooporganisaties, welke haar bedrijf maken van het voor twee of meer, niet bij de hoofdgroep „Industrie” aangesloten, ondernemingen verzorgen van den gemeenschappelijke in- of verkoop.

3. Van groothandel is geen sprake, indien een kleinhandels-onderneming goederen verkoopt aan koopers, die ze in hun bedrijf aanwenden, of aan openbare en overheidsdiensten als grootverbruikers, maar niet aan wederverkoopers.

³⁾ Beschikking van de Organisatie-Commissie, houdende instelling van de Bedrijfsgroep „Detailhandel”.
Zie „Nederlandsche Staatscourant” no. 52/1942; het betrokken tekstgedeelte luidt:

Artikel 2.

1. De Bedrijfsgroep „Detailhandel” omvat alle in Nederland gevestigde ondernemingen (natuurlijke en rechtspersonen), welke:
a. haar bedrijf maken van het in het klein verkopen van goederen aan verbruikers of mede aan koopers, die de goederen in hun bedrijf aanwenden, dan wel aan openbare en overheidsdiensten;
b. het garagebedrijf uitoefenen, alsmede andere bij nadere beschikking door de Organisatie-Commissie aan te wijzen ondernemingen.

2. Onder ondernemingen, als bedoeld in het eerste lid, worden mede verstaan rechtspersoonlijkheid bezittende verkooporganisaties, welke haar bedrijf maken van den verkoop van goederen in het klein, als bedoeld in het vorige lid.

3. Als detailhandel in den zin van het eerste lid wordt niet beschouwd:

a. de verkoop in het klein door den ambachtsman van producten, in zijn bedrijf vervaardigd of bewerkt;
b. de uitoefening van het hotel-, café-, restaurant- of pensionbedrijf, dan wel van aanverwante bedrijven.

(dus niet ten behoeve van den in- en verkoop der industrie). Wanneer een kleinhandelsonderneming goederen verkoopt aan koopers, die ze in hun bedrijf aanwenden, of aan openbare en overheidsdiensten als grootverbruikers, maar niet aan wederverkoopers (lid 3), dan vallen deze transacties niet onder groothandel. Of de onderneming een kleinhandelsonderneming is, dan wel een groothandelsonderneming, kan veelal uitgemaakt worden aan den vorm, waarin de onderneming wordt gedreven. De detailhandel wordt immers in den regel uitgeoefend in een winkelbedrijf of in den markt- of straathandel. Biedt dit echter niet voldoende zekerheid, dan is de beslissende norm, of verkocht wordt aan den consument of aan wederverkoopers. In het laatste geval behoort de onderneming tot den groothandel.

Tot de Bedrijfsgroep Detailhandel behooren niet alleen de eigenlijke detailhandelaren, maar ook zij, die het garagebedrijf uitoefenen volgens lid 1 sub b (het repareren van auto's en motoren dwingt tot aansluiting bij de Hoofdgroep Ambacht) en de rechtspersoonlijkheid bezittende verkooporganisaties, die goederen in het klein verkopen (lid 2). In het 3e lid wordt bepaald, dat de verkoop van ambachtsproducten door den ambachtsman niet tot den kleinhandel wordt gerekend, maar, zooals wij hierboven reeds mededeelden, tot het ambacht. Eveneens wordt hier aangegeven, dat het hotel-, café-, restaurant- of pensionbedrijf en aanverwante bedrijven niet onder de Bedrijfsgroep Detailhandel ressorteren; deze zijn echter onder de Hoofdgroep Verkeer ondergebracht.

Samenvattend kan worden geconstateerd, dat uit de beschikkingen blijkt, dat beslissend voor het onderscheid tusschen groot- en kleinhandel echter is de vraag *aan wie de goederen worden verkocht*. Een 4-tal categorieën koopers wordt onderscheiden en wel:

1e wederverkoopers,

2e koopers, die de goederen in hun bedrijf aanwenden,

3e openbare en overheidsdiensten, al of niet als grootverbruikers,

4e verbruikers.

De aanmeldingsbeschikking kent er slechts drie, nl. de eerste, tweede en vierde categorie, waarbij dus de openbare en overheidsdiensten niet worden genoemd. Eerst in de beide instellingsbeschikkingen wordt deze categorie vermeld. De groothandelaar is degene, die verkoopt aan de wederverkoopers en aan de koopers, die de goederen in hun bedrijf aanwenden; daartegenover staat dan de detailist, die in het klein aan den uiteindelijke consument verkoopt. De detailhandelaar kan nu de grens van zijn terrein verleggen door tevens te verkopen aan openbare en overheidsdiensten en aan koopers, die de goederen in hun bedrijf aanwenden, zonder dat hij daardoor bij de Bedrijfs-groep Groothandel moet worden georganiseerd. Andersom kan de groothandelaar, die aan de categorieën 1 en 2 verkoopt, ook zijn werkingssfeer uitbreiden door verkoop aan de 3e categorie. In dit geval blijft hij toch alleen behooren tot de Bedrijfsgroep Groothandel. Wordt echter, onafhankelijk van den vorm der onderneming (winkelbedrijf, enz. of niet) aan alle vier de categorieën verkocht, dan noopt dit tot aansluiting bij beide Bedrijfs-groepen van Groothandel en Detailhandel. Voorzover de leveringen aan den uiteindelijke verbruiker plaatsvinden, ressorteert de onderneming dan onder de Bedrijfsgroep Detailhandel en voor de leveringen aan wederverkoopers, aan koopers, die de goederen in hun bedrijf aanwenden, en aan openbare en overheidsdiensten onder de Bedrijfsgroep Groothandel. Deze norm is onafhankelijk van het antwoord op de vraag, of de onderneming gegroeid is van detailzaak naar groothandel of van groothandel naar detailverkoop.

Theoretisch bestaat de mogelijkheid nog, dat alleen verkocht wordt aan de categorie 2 of 3 of aan beiden, zonder dat eenige aflevering plaatsvindt aan wederverkoopers of aan uiteindelijke verbruikers.

Volgens de Groothandelsbeschikking art. 2, lid 1a, wordt levering aan koopers, die de goederen in hun bedrijf aanwenden, gerekend te behooren tot de Bedrijfsgroep Groothandel. Het bedoelde onder het 3e lid is hier dan niet van toepassing, daar er geen aanwijzing is, dat de onderneming een kleinhandelsonderneming zou zijn. Wordt door de onderneming uitsluitend aan openbare en overheidsdiensten verkocht, dan leidt dit tot aansluiting bij de Bedrijfsgroep Groothandel, indien deze afnemers als grootverbruikers zijn aan te merken. In het geval, dat deze diensten slechts kleinverbruikers zijn, behoort de handelaar tot de Bedrijfsgroep Detailhandel. Wanneer aan de categorieën 2 en 3 samen wordt verkocht, met uitsluiting van de categorieën 1 en 4, dan resorteert de onderneming onder de Bedrijfsgroep Groothandel, behalve wanneer de afleveringen niet kunnen vallen onder de openbare en overheidsdiensten als grootverbruikers; in dit laatste geval, waarbij dus wordt geleverd aan koopers, die de goederen in hun bedrijf aanwenden, en aan openbare en overheidsdiensten, niet vallende onder de grootverbruikers, geven de instellingsbeschikkingen geen duidelijke beslissing. Hier zal o.i. de vraag, in welken vorm de onderneming wordt gedreven, de beslissing kunnen geven bij welke der beide bedrijfsgroepen de onderneming behoort. Overigens is deze kwestie slechts van theoretisch belang, daar in de praktijk toch steeds ook de categorieën 1 of 4 zullen zijn ingeschakeld.

Drs. J. A. J. M. ERENS.

ONGEWENSCHTE ONTWIKKELING VAN HET VERSCIJNSEL DER VERKEERS- ONGEVALLEN.

Vóór mij ligt Mededeeling 52 van Afdeling 6 van het Centraal Bureau voor de Statistiek over de verkeersongevallen op den weg in het vierde kwartaal van 1943, waaraan tevens enkele gegevens over het geheele afgelopen jaar zijn toegevoegd.

Nu het verkeer zoo zeer beperkt is, heeft het zin enkele van deze gegevens in ruimer kring bekend te doen worden, want er kan niet worden ontkend, dat de ontwikkeling van het verkeersongevallenverschijnsel, ondanks de sterke vermindering van het totale aantal ongevallen, reden tot ongerustheid geeft.

In het laatste normale jaar vóór dezen oorlog (1938) werden in ons land 46.664 ongevallen tengevolge van het verkeer op de openbare wegen geregistreerd. In het eerste voor Nederland volle oorlogsjaar daalde dat aantal tot 15.089 en in 1943 tot 8.800. Wanneer men 1938 gelijk 100 stelt, dan wordt het indexcijfer voor 1943 slechts 19! Inderdaad dus een bijzonder groote vermindering, zooals ook was te verwachten. Doch de gevolgen der nog plaatsvindende ongevallen dragen een aanzienlijk ernstiger karakter. Bovengenoemde Mededeeling werpt daarop een goed licht. Zij geeft n.l. in staat 3 de verhouding tusschen het totale aantal en het aantal doodelijke verkeersongevallen. Daarbij is het totale aantal ongevallen gedeeld door het aantal doodelijke ongevallen. Komen op het totale aantal ongevallen weinig met doodelijken afloop voor, dan krijgt men een hoog verhoudingscijfer en omgekeerd. De uitkomsten zijn dan:

	1939	1941	1943
1ste kwartaal	182	65	28
2de „	267	58	34
3de „	219	57	48
4de „	186	53	24

Kwam in het 4de kwartaal van 1939 op iedere 186 aangegeven ongevallen één ongeval met doodelijken afloop voor, in het 4de kwartaal van 1943 kwam op iedere 24 aangegeven ongevallen er één met noodlottigen

afloop voor. Men kan derhalve zeggen, dat kwantitatief het verkeersongevallenverschijnsel tot pl.m. een vijfde is gereduceerd, kwalitatief is dit deel echter acht maal ernstiger dan voorheen. Reden tot ongerustheid is er dus zeker. Daarbij is er echter reden te bedenken, dat de ernst der tijden de mogelijkheid met zich brengt, dat over kleine ongevallen minder beroving ontstaat dan in rustiger tijden, zoodat deze thans wellicht soms niet worden aangegeven.

Wat zijn nu echter de oorzaken van deze in elk geval ongunstige ontwikkeling? Ten deele zal dit ongetwijfeld een gevolg zijn van het feit, dat de verkeersintensiteit zeer aanzienlijk is verminderd. Wanneer bijv. voorheen op een weg als die tusschen Den Haag en Rotterdam per minuut meer personenauto's een bepaald punt passeerden, dan zal thans bijv. nog maar elke 6 minuten een auto passeeren. De vele kleine botsinkjes, welke voorheen van de groote verkeersintensiteit het gevolg waren, blijven thans uit. Het aantal ongevallen, dat ter kennis van het C.B.S. komt, neemt dus af. Een weggebruiker, hetzij automobilist of voetganger, heeft thans den weg veel meer tot zijn eigen beschikking dan voorheen. Het ligt derhalve voor de hand, dat hij er een nonchalanter gebruik van zal maken. Het gevolg is, dat, wanneer er een ongeluk dreigt te gebeuren, zijn aandacht minder gespannen is om het nog te voorkomen of de gevolgen te verminderen.

In 1938 was 77 % van het aantal ongevallen het gevolg van fouten van bestuurders van vervoermiddelen; thans is dit percentage nog maar 61. Ongevallen tengevolge van fouten van voetgangers stegen van 8 tot 20 %, die van gebreken aan vervoermiddelen van 2,5 tot 3,3 %, terwijl die van den toestand van den weg daalden van 7 tot 5 %. Dus daling van het aantal ongevallen tengevolge van fouten van bestuurders en den toestand van den weg, stijging van het aantal door fouten van voetgangers en de gebreken aan vervoermiddelen.

Hoewel Mededeeling 52 geen uitsluitel geeft over de werkelijke oorzaken van het ongunstiger worden van de ongevallen — daarvoor zal de jaarstatistiek afgewacht moeten worden —, ligt toch het vermoeden voor de hand, dat de voetganger in vele gevallen de schuld zal zijn van de ongunstige ontwikkeling, terwijl wellicht ook de slechte toestand, waarin vele voertuigen verkeerden, daaraan debet is. Dit blijkt ook wel als men let op de botsingsobjecten in het vierde kwartaal. In 10 % van de gevallen waren voetgangers als botsingsobject bij een verkeersongeval betrokken, tegen nog maar 8 % in 1941. Ook het aandeel der tram- of buspassagiers (het gevaarlijk op- en afspringen!) steeg van 0,5 tot 3 %. Van alle rijdende vervoermiddelen steeg alleen het aandeel van de tram (7 tot 11 %) en van de bespannen voertuigen (8 tot 9 %), waarbij in het oog moet worden gehouden, dat deze categorieën voertuigen een relatief grooter deel van het vervoer zijn gaan vormen.

Ook in de veranderde verkeersconstellatie moet derhalve één der oorzaken voor de weinig gewenschte ontwikkeling van het verkeersongevallenverschijnsel worden gezocht. Inzonderheid is daarbij te denken aan de voetgangers, die thans vaker oversteken zonder op het verkeer te letten en aan het op- of afspringen van rijdende trams, benevens aan het hangen aan overvolle trambalcons.

Verreweg het grootste deel der aangegeven verkeersongevallen op den weg komt voor in de groote steden (gemeenten met 100.000 of meer inwoners), n.l. in het vierde kwartaal van 1943 1.523 van de 2.480 ongevallen. In deze groep van gemeenten namen Amsterdam, Rotterdam en Den Haag met 1.310 ongevallen de eerste plaats in. Dit beteekent, dat in drie maanden tijds in geheel Nederland, behalve de drie groote steden, slechts 1.170 ongevallen of pl.m. 13 per dag voorkomen, of althans worden aangegeven. De verhouding der cijfers is echter een zoodanige, dat men gerechtigd blijft hieruit bepaalde

conclusies te trekken. En dan beteekent dit verschijnsel, dat de bestrijding van het verkeersongevallenverschijnsel in den tegenwoordigen tijd in de eerste plaats in de groote steden dient plaats te vinden. Hier ligt derhalve een belangrijke taak voor de politie in deze steden. In de de plattelandsgemeenten (minder dan 20.000 inwoners) kwamen slechts 471 ongevallen voor. De overige ongevallen gebeurden in gemeenten met 20.000 tot minder dan 100.000 inwoners.

Opmerkelijk is echter wel, dat het aantal dooden, dat bij de ongevallen in de groote steden valt te betreuren, betrekkelijk gering is, nl. slechts 56 van in totaal 168 dooden. In de plattelandsgemeenten komen naar verhouding de meeste dooden tengevolge van verkeersongevallen voor, nl. 68. Preventief toezicht, zooals door het optreden van de politie in de groote steden vaak mogelijk is, zal hier als regel weinig baten. Slechts de opvoeding van den weggebruiker, om niet roekeloos te rijden e. d., kan in deze gevallen uitkomst bieden.

Wij hebben in het bovenstaande den lezer een korte beschouwing gegeven, welke gewezen is rond de cijfers, welke de laatste verkeersongevallenmededeeling van het C.B.S. den lezer biedt.

Zoo men ziet, bieden deze cijfers voldoende stof tot nadenken en zijn zij een dringend beroep op Overheid en weggebruikers om die maatregelen te nemen, welke paal en perk kunnen stellen aan een ontwikkeling, welke kwantitatief nog niet zoo kwaad lijkt, maar welke kwalitatief gezien een ernstig karakter draagt.

H. C. KUILER.

AANTEKENINGEN

UITTREKSEL UIT HET JAARVERSLAG VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT OVER DE PERIODE 1 JANUARI—31 DECEMBER 1943.

Besturende colleges.

In het afgelopen jaar kwamen van de Curatoren voor periodieke aftreding in aanmerking de heeren Ir. G. A. Kessler en Mr. Dr. L. F. H. Regout. Door de vergadering van Curatoren, Stichters en Beschermers, gehouden te Rotterdam d.d. 13 April 1943, werden in de plaats van deze heeren tot Curator benoemd de heeren Dr. E. Helling en Ir. S. L. Louwes. Het Dagelijksch Bestuur bleef gedurende het verslagjaar ongewijzigd samengesteld: E. D. van Walree, voorzitter; Mr. K. P. van der Mandele, onder-voorzitter; Mr. R. Mees, penningmeester; Prof. Mr. P. Lieftinck, secretaris van Curatoren; Prof. Dr. J. Tinbergen, waarnemend secretaris van Curatoren.

Het Directorium van het Instituut onderging geen wijziging.

Huisvesting.

Op Vrijdagmiddag, 5 Maart 1943, ontving het Instituut bericht, dat het gebouw van de Nederlandsche Economische Hoogeschool, waarin het sinds de oprichting gratis gehuisvest is geweest, door de Deutsche autoriteiten was gevorderd. Met medewerking van een aantal autoriteiten werd het Instituut door het Centraal Evacuatiebureau te Rotterdam een nieuwe werkruimte aangewezen in het bovenhuis Nieuwe Binnenweg 175a, in welk pand op 16 Maart 1943 de werkzaamheden weder werden hervat. Hoewel voor ons doel wat te klein, is het als evacuatieverblijf zeer wel bruikbaar. Het bureau van het Economisch Archief der Nederlandsche Economische Hoogeschool, van welks verzameling door het Instituut veel gebruik wordt gemaakt, werd mede in dit pand gevestigd, wat de samenwerking zeer ten goede komt.

Afdeeling Economisch Onderzoekingswerk.

I. Algemeen. Het Instituut ondervond uit den aard der zaak in groote mate den druk der omstandigheden.

Verschillende juniormedewerkers verlieten om redenen van arbeidsinzet of om andere redenen onze dienst; het verbreken van het contact met de studenten in den loop van het jaar maakte het vinden van geschikte nieuwe juniormedewerkers uiterst moeilijk.

II. Studies. a. De studie over den *Nederlandschen landbouw* kwam in verslagjaar gereed.

b. De *handelsstudie* is tegen het eind van 1943 in eerste concept gereed gekomen; zij wordt nu kritisch bezien door enkele deskundigen.

c. De *industriestudie* vordert thans naar wensch.

d. De *vervoerseconomische studie* is nog in voorbereidend stadium; zij is thans opgedragen aan de vervoerseconomische afdeling.

e. Van de studie over de ontwikkeling en de structuur van den *uitvoer van Nederlandsch-Indië* werd de historische inleiding afgesloten; deze studie rust op het oogenblik, totdat daarvoor weer een geschikte medewerker in dienst kan worden genomen.

f. Het zgn. *verbruiksonderzoek* heeft mede door verschillende omstandigheden stagnatie vertoond; thans wordt evenwel hieraan weer doorgewerkt.

g. *Monografieën industrietakken*. Van deze in het vorig verslag genoemde studies kon nog geen enkele tot afsluiting worden gebracht. De bewerker van de studie over de suiker- en suikerverwerkende industrie moest deze studie tijdelijk onderbreken. De beide andere studies (betreffende de halffabrikaten in de metaalnijverheid en betreffende de plaatverwerkende industrie) zijn nog in bewerking; met de beide auteurs wordt contact gehouden, zij zijn — waar noodig — gesteund bij het verzamelen van statistische gegevens. Met verschillende anderen werden besprekingen gevoerd, met het doel tot het aanzetten van andere studies te komen, echter tot nu toe zonder positief resultaat.

III. *Oprachten*. Nadat door Curatoren besloten was tot het verrichten van werkzaamheden op het specifieke terrein van het Instituut in opdracht van en tegen betaling door derden, werd deze tak van werkzaamheden langzaam tot ontwikkeling gebracht. Het blijkt, dat over het algemeen aan dergelijk werk veel behoefte bestaat; de situatie is thans zoo, dat wij geen opdrachten meer kunnen aanvaarden, zonder of ons personeel uit te breiden of dit werk te doen verrichten ten detrimente van den tijd, benodigd voor niet-betalende studies. Hiertegen wordt evenwel zorgvuldig gewaakt. Dit immers zou het doel voorbij schieten; het Nederlandsch Economisch Instituut aanvaardt dergelijke opdrachten, teneinde daardoor andere studies, die nuttig zijn en het wetenschappelijk inzicht kunnen vooruitbrengen, te kunnen verrichten; niet winststreven tout-court is het doel van de aanvaarding van betalende opdrachten, maar het scheppen van een financieringsbron voor de eigenlijke taak van het Instituut.

In het verslagjaar zijn een dertiental opdrachten aanvaard en twee aanvragen afgewezen. Van deze dertien opdrachten zijn in verslagjaar zes opdrachten afgeleverd en zijn er dus nog zeven in behandeling op het eind van het verslagjaar.

De medewerking van het Instituut aan den opzet van afdelingen voor economisch onderzoek bij derden beperkt zich tot nu toe tot een tweetal gevallen, waar de werkzaamheden en de samenwerking zich zeer bevredigend ontwikkelen.

IV. *Vervoerseconomische afdeling*. Na lange voorbereidingen kwam in October 1943 de vervoerseconomische afdeling in vol bedrijf. Het eerste werk van deze afdeling is geweest het ontwerpen en op gang brengen van een vervoerseconomische documentatie. Deze documentatie, die in samenwerking met verschillende bedrijfs- en vakgroepen tot uitvoering wordt gebracht, kreeg den naam

D(ocumentatie) V(ervoerseconomische) L(iteratuur); zij bevindt zich in een voorspoedige ontwikkeling.

De afdeling heeft verder de vervoerseconomische studie in het kader der structuurstudies op zich genomen en kreeg bovendien nog een tweetal opdrachten toegewezen.

Afdeling Publicaties.

I. Economisch-Statistische Berichten. In het verslagjaar is het weekblad, in opdracht van de Overheid, van 1 April af omgezet in een maandblad van den omvang van een wekelijksch nummer (16 blz.). Vervolgens, op grond van de erkenning van het blad als een wetenschappelijk periodiek, werd medio Augustus 1943 ons blad omgezet in een periodiek van twee nummers van 16 blz. per maand. Tenslotte werd door de betrokken overheidsinstanties per 1 November 1943 wederom vergunning verleend als weekblad te verschijnen in den omvang van 16 blz. per week.

Als gevolg van deze mutaties verschenen in 1943 in totaal 29 nummers + een register, in totaal 488 pagina's.

Sedert 10 Maart 1943 verschijnt het blad op slecht, niet goed houdbaar, papier.

In overeenstemming met den Dienst van den Gemachtigde voor de Prijzen werd, ter compensatie van de mindere prestaties door de te weinig geleverde nummers in den jaargang 1943, aan de lezers aangeboden de gratis nalevering van de op slecht papier verschenen nummers, dus te beginnen met dat van 10 Maart. Van dit compensatie-aanbod is den lezers mededeeling gedaan in de bladen van 15 en 22 December 1943.

Als speciale nummers verschenen resp. een nummer over „Economisch Onderzoekingswerk”, over „Sociale voorzieningen en economische zekerheid” en over „Organisatievraagstukken in den detailhandel”.

II. Publicaties. Gedurende het verslagjaar zijn verschenen:

a. *Brochure Economisch Onderzoekingswerk.* Daar naar het nummer van April (economisch onderzoekingswerk) een groote vraag bestond, maar er slechts een beperkt aantal nummers voor den lossen verkoop beschikbaar was, is toestemming aangevraagd en verkregen voor het doen verschijnen van dit nummer — aangevuld met een artikel van Prof. Dr. J. F. ten Doesschate — in brochurevorm, in een oplaag van 500 ex. Na ruim een maand was deze reeds uitverkocht;

en in de reeks van het Instituut:

b. *Handelsuitgave van de dissertatie van Dr. P. J. Verdoorn: „De verstarring der productiekosten”.*

c. Verkorte uitgave van bovenbedoeld boek van Dr. P. J. Verdoorn, onder den titel: „De ontwikkeling en druk der constante kosten”. Naast de handelsuitgave van de dissertatie van Dr. P. J. Verdoorn is verschenen een uitgave, ten behoeve van niet-mathematisch geschoolde lezers. Beide boeken hadden in vakkringen over het algemeen een goede ontvangst.

d. *Dissertatie van Dr. R. M. Soemitro Djojohadikoesoemo, waarin wordt behandeld: „Het volkscredietwezen in de depressie”.*

e. *Handelsuitgave van de dissertatie van Dr. R. M. Soemitro Djojohadikoesoemo: „Het volkscredietwezen in de depressie”.*

f. *Dissertatie van Dr. P. S. Pels betreffende: „Een economisch-statistisch onderzoek naar de chemische industrie in Nederland”.*

Over de verschijning van een handelsuitgave van deze dissertatie waren wij bij de jaarswisseling nog in bespreking met de autoriteiten.

g. *Publicatie Dr. A. de Graaff: „De kolenvoorziening van Nederland”.* Deze publicatie is aan het eind van het jaar in proef gereed gekomen en verscheen in Februari 1944.

h. *Publicatie Ir. D. J. Maltha: „De landbouw als bron van volksbestaan in Nederland”.* De zeer bijzondere moei-

lijkheden, die momenteel optreden bij het uitgeven en drukken van een boekwerk, hebben met zich gebracht, dat het boek (publicatie no. 36 van ons Instituut), hoewel in 1943 ten volle gezet en gecorrigeerd, eerst in April 1944 ter tafel kon komen.

i. *De publicatie van Ir. H. Vos betreffende den invloed van de overheidshuishouding op de inkomens- en vermogensvorming in ons land, waarover in ons vorig verslag werd bericht, was, bij het einde van het verslagjaar, nog bij den auteur in bewerking.*

Verder zijn nog in voorbereiding de uitgave van een studie van

j. *Dr. Mr. L. P. van der Does over de economische beteekenis der sociale verzekering in Nederland, en*

k. H. W. J. Vredegoor, ec.dr.s., over „Interne monetaire problemen van de gebonden ruilverkeersmaatschappij tijdens en na den oorlog”.

Contact met Nederlandsche en buitenlandse instituten.

Met de binnenlandsche instellingen werd ook dit jaar weer op aangename wijze samengewerkt. Wij noemen hier, behalve de Werkgemeenschap van Wetenschappelijke Organisaties in Nederland, het Centraal Bureau voor de Statistiek, de researchafdeling van het Departement van Handel, Nijverheid en Scheepvaart en den Economischen Voorlichtingsdienst, speciaal de Vereeniging Nederlandsch Fabrikaat, het Nederlandsch Instituut voor Efficiency, het Instituut voor Sociaal Onderzoek van het Nederlandsche volk, het Economisch Instituut voor de Textielindustrie en tenslotte de Bibliotheek en het Economisch-Geografisch Instituut der Nederlandsche Economische Hoogeschool.

Met de buitenlandse instituten is uiteraard weinig contact geweest. Met het Institut für Weltwirtschaft und Seeverkehr an der Universität Kiel werd eenige correspondentie gevoerd.

J. TINBERGEN.

Rotterdam, April 1944.

Wvd. Secretaris van Curatoren.

OVERHEIDSMAATREGELEN OP ECONOMISCH GEBIED

HANDEL EN NIJVERHEID.

Advertenties. Verbod inzake plaatsing van zgn. raamadvertenties e. d. (E. V. 1944, No. 13; blz. 328).

Bouwnijverheid. Vaststelling van richtlijnen door den Algemeen Gemachtigde voor de Bouwnijverheid met betrekking tot het Toelatingsbesluit Bouwnijverheid 1943. (E. V. 1944, No. 11; blz. 282).

Duitsche orders. Beschikking van den Rijkscommissaris inzake het ontvangen en uitvoeren van Duitse orders door Nederlandsche ondernemingen. (E. V. 1944, No. 12; blz. 303).

Handel. Regeling van den verkoop van rijshout. Verkoop- en afleveringsverbod voor gips. Regeling inzake het verstrekken van vervoervergunningen voor bollen en knollen van bloemgewassen. (E. V. 1944, Nos. 11 en 12; blz. 288, 303 en 309).

Heffingen. Verhooging van de zgn. margarineheffing (met uitzondering voor zgn. volksmargarine) van f 56,60 tot f 56,75 per 100 kg afgeleverde margarine. (E. V. 1944, No. 13; blz. 330).

Industrie. Vervaardigingsregelingen ten aanzien van gloeilampen voor 240 volt. Regeling en beperking van de aflevering van verwarmings- en kookapparaten. (E. V. 1944, No. 29; blz. 224).

Nadere regeling van de vervaardiging van staal-draadhevels, vervaardigingsverbod voor elektrische koelkasten. (E. V. 1944, Nos. 12 en 13; blz. 306 en 330).

Merken. Bepalingen inzake het voeren van merken voor margarine. Verordening inzake het merken van belegen kaas. (E. V. 1944, No. 8; blz. 198 en 199).

Organisatie van het Bedrijfsleven. Wijziging van de

instellingsbeschikking van de vakgroep Groothandel in Vaste Brandstoffen. Instelling van een sectie Groothandel in Voeraardappelen, van gewestelijke en plaatselijke afdelingen van de Bedrijfsgroep Hotel-, café-, restaurant-, pension- en aanverwante bedrijven. Wijziging van de instellingsbeschikking van de vakgroep Groothandel in gedroogde zuidvruchten. Opheffing van de sectie kurk van de ondervakgroep groothandel in diverse houtsoorten. Besluiten inzake verordenende bevoegdheden van de hoofdgroep Verkeer en van de ondervakgroepen der hoofdgroep Industrie. Wijziging van de organisatie der houtindustrie met betrekking tot ondernemingen, welke zich bezighouden met het hakken van griendhout. Instelling van een sectie Tusschenpersonen in spiritus, moutwijn en aanverwante artikelen. (E.V. 1944, Nos. 8, 9 en 10; blz. 199, 203, 227, 231, 250 en 253).

Instelling van een sectie Groothandel in puin en sintels. Wijziging van de instellingsbeschikking van de vakgroep Kermisinrichtingen; wijziging van de normen van een tweetal secties van de ondervakgroep Groothandel in grind en zand. Instelling van de vakgroep Groothandel in meubelen. (E. V. 1944, Nos. 11 en 12; blz. 285 en 308).

Prijzeregelingen. Nadere prijsvoorschriften van den Gemachtigde voor de Prijzen met betrekking tot wijziging van het calculatieschema III-cylindergarens celvezel, samenstelling van de prijzencommissie voor de turfproductie 1944, prijsvaststellingen voor zaailijnzaad van den oogst 1943, zaaipeulvruchten oogst 1943 en zaaihaver en zaaiboekweit oogst 1943, voor afvallen van levensmiddelen en voor kalvermagen, vaststelling van prijskortingen voor levering van verse visch aan de Duitse weermacht en van maximum-prijzen voor ansjovis, hernieuwde verordening inzake huurprijzen voor bouwwerktuigen, maximum-prijzeregeling voor den meubelhandel, nadere vaststelling van de prijzen van pot- en perkplanten, tweede uitvoeringsvoorschrift van het Administratievoorschrift 1943 beroeps-goederenvervoer langs den weg ten aanzien van den beaarplicht inzake de bescheiden en het bijhouden van de bedrijfsboeken, prijsaanduidingsvoorschrift voor schoen-reparatiebedrijven, prijsvaststellingen voor diverse zaaizaden en zaaigranen, nadere vaststelling van maximum-prijzen voor consumptie-aardappelen van den oogst 1943 bij verkoop door telers, prijsvoorschrift 1944 ten aanzien van geïmporteerde rubber, maximum-verkoop-prijzen voor bewerkte voedaardappelen, nadere prijsregeling voor den handel in biggen, prijsbepalingen voor het verbouwen van vaartuigen voor het gebruik van generatoren, maximum-prijzen voor den verkoop van gesneden hennep door telers. (E. V. 1944, Nos. 8, 9 en 10; blz. 198, 199, 200, 222, 227, 228, 231, 232, 234, 253, 258 en 261).

Nadere beschikkingen van den Gemachtigde voor de Prijzen met betrekking tot het verplicht verstrekken van inlichtingen door fabrikanten van kunstnijverheidsvoorwerpen en aanverwante artikelen, nieuwe prijsvaststelling voor II-cylindergarens No. 1, wijziging van calculatie-

schema's voor gelijkde en ongelijkde watten, prijsaanduiding van étalagegoederen, intrekking van de prijzenbeschikking zaaizaden 1942, prijsverordening voor natuurlijke meststoffen, prijsvoorschriften 1944 afvalgarens no. 1, weefsels uit afvalgarens no. 1 en calculatie linnen zwaardoekweefsels, prijsregelingen voor boomkwekerijproducten, zuigflesschen, rietmeubelen en aanverwante artikelen, en gemengd meel. (E. V. 1944, Nos. 11, 12 en 13; blz. 283, 285, 306, 309, 312 en 330).

Telefoonverbindingen. Mededeeling van het Rijkscommissariaat inzake het afsluiten van telefoonverbindingen. (E. V. 1944, No. 10; blz. 249).

Vestigingswet. Afkondiging van vestigingseischen voor het smids-, loodgieters-, fitters- en het meubeleerbedrijf met betrekking tot de vereischte diploma's. Aanwijzing van een vakdiploma voor het kruideniersbedrijf. Wijziging van het Besluit Algemeen Vestigingsverbod Kleinbedrijf 1941 met betrekking tot het aanwijzen van bedrijfstakken, welke onder de werking van het Besluit vallen. (E. V. 1944, Nos. 11, 12 en 13; blz. 282, 309 en 327).

Verzekeringswezen. Afkondiging van een aantal uitvoeringsbesluiten inzake het verzekeringswezen met betrekking tot den omslag der kosten van de Verzekeringskamer en bepaalde bevoegdheden van de Verzekeringskamer. Besluit inzake verzekering van bepaalde nijverheidsbedrijven. Verlenging van den aanmeldingstermijn voor tusschenpersonen in assurantiën. (E. V. 1944, Nos. 11, 12 en 13; blz. 282, 304 en 327).

Ijzer en staal. Bekendmaking inzake regeling van de bestelling van staalplaten. Aanvullende regelingen inzake de distributie van ijzer en staal. (E.V. 1944, Nos. 9 en 10; blz. 224, 249 en 250).

Regelingen inzake de opgave van het gewicht van ijzer en staal op bewijzen van overdracht, het betrekken van geblokkeerde voorraden ijzer en staal en de ijzer- en staalvoorziening voor Duitse behoefte. (E. V. 1944, Nos. 12 en 13; blz. 303, 327 en 330).

LANDBOUW- EN VOEDSELVOORZIENING.

Grondkamers. Goedkeuring van de richtlijnen van de grondkamers voor Gelderland en Noord-Brabant inzake den verkoop van gras e. d., alsmede voor de grondkamers voor Friesland en Drenthe inzake gras- of hooiverkoop-pingen en verpachting van naweide. (E.V. 1944, Nos. 8 en 9; blz. 205 en 234).

Hooi en Stroo. Mededeeling inzake aankoopvergunningen voor schoofstroo. Regeling inzake toekenning van een zgn. bewaarvergoeding voor hooi. (E.V. 1944, No. 5; blz. 116 en 127).

Landbouw. Mededeeling inzake het verkrijgen van bindtouw voor graanmaaiers-zelfbinders, welke, evenals vorige jaren, op basis van de ingeleverde hoeveelheden gebruikt bindtouw plaatsvindt. Besluit inzake eventueel verplichte inlevering van vee en veevoeder in ontruimgebieden. Nadere gegevens inzake den vorm van verstrekk-

MAANDCIJFERS

EMISSIES IN MAART 1944 (CENTRAAL BUREAU VOOR DE STATISTIEK)

Aand. obl. conv.	Naam	Groep	Emitent	Rente	Koers	Nom. bedrag	Reël bedrag
Aand. Obl.	Onr. Goed. Mij. Onderling Belang	Diversen	R. Mees & Zoonen	—	125	f 63.000	f 78.750
Conv.	Idem	"	Idem	3½	100	f 40.000	f 40.000
Aand. Conv.	R.K. Herst.oorden v. zw. kindéren	"	Ned. Landbouwbank	3½	100½	f 350.000	f 351.750
Aand. Conv.	N.V. Vergina	"	"	—	160	f 200.000	f 320.000
Aand. Obl.	Ver. v. Chr. Onderwijs, 's-Grav.	"	Amst. Effectenkantoor	3½	100	f 90.000	f 90.000
Aand. Obl.	R. S. Stokvis & Zn.	Handel	Rott. Bankvereniging	—	165	f 1.200.000	f 1.980.000
Aand. Obl.	Ver. t. b. v. Ger. Ziekenverz.	Diversen	Ingwersen & Co.	3½	100	f 250.000	f 250.000
Aand. Conv.	Simons' Emballagefabriek	Industrie	Heldring & Co.	—	125	f 480.000	f 600.000
Aand. Obl.	Totaal					f 1.943.000	f 2.978.750
Conv.	"					f 290.000	f 290.000
Conv.	"					f 440.000	f 441.750
Totaal						f 2.673.000	f 3.710.500

king van de zgn. linnenpremie 1943 voor ingeleverde hoeveelheden vlas. (E.V. 1944, Nos 4 en 6; blz. 99 en 154).

Pluimvee. Regeling inzake de vernieuwing van het pluimvee op landbouwbedrijven door middel van een beperkte aflevering van kuikens door vermeerderingsbedrijven. (E. V. 1944, No. 10; blz. 261).

Surrogaten. Regeling inzake het verpakken en bereiden van vervangingsmiddelen voor specerijen. (E. V. 1944, No. 9; blz. 224).

Vee. Nadere regeling van het vervoer van rundvee en schapen en van den handel in rundvee. (E. V. 1944, Nos. 8 en 9; blz. 205 en 233).

Visscherij. Vaststelling van de bijdragen tot verbetering der binnenvisscherij. Intrekking van de regeling inzake kostenbijdrage voor het toezicht op de zeevisscherij, i.v.m. een nieuwe regeling van deze materie, waarbij over November 1942 tot December 1943 een bepaald percentage van de bruto-besommingen moet worden betaald aan de Nederlandsche Visscherij Centrale ten behoeve van het Landbouwcrisisfonds. Besluit inzake regeling van den vischaanvoer door binnenvisschers. Beperkende bepalingen inzake be- en verwerking van visscherijproducten en vischafval. (E.V. 1944, Nos. 8, 9 en 10; blz. 205, 234, 250 en 261).

Voedselvoorziening. Voorschriften inzake de bereiding van vruchtenwijn van „tijdelijke samenstelling”. (E.V. 1944, No. 5; blz. 116).

VERKEER.

Motorbrandstof. Wijziging van de motorbrandstofbeschikking 1944 No. 1 met betrekking tot het aanhouden van voorraden. (E. V. 1944 No. 9, blz. 231).

Bepalingen inzake het maximum-vochtgehalte van generatorblokjes. (E. V. 1944, No. 12; blz. 312).

Vervoer bij evacuatie. Bepalingen inzake het evacuatievervoer voor de Zeeuwsche en Zuid-Hollandsche eilanden. (E. V. 1944, No. 8; blz. 203).

Vervoerwezen. Mededeelingen aangaande beperking van het stukgoederenvervoer per spoorweg en van de beperkte mogelijkheden van vervoer in het spoorwegverkeer met het buitenland. (E. V. 1944, No. 13; blz. 336).

GELD-, CREDIET- EN BANKWEZEN EN BELASTINGEN.

Belastingen. Uitvoeringsbeschikking van de loonbelasting 1940 met betrekking tot zgn. deelvisschers. (E. V. 1944, No. 9; blz. 236).

STATISTIEKEN

GEZAMENLIJKE STATEN VAN DE NATIONALE BANK VAN BELGIË EN VAN DE EMISSIEBANK TE BRUSSEL. (In mill. Francs)

Data	Goud, specie, deviezen en Reichskreditkassen	Crediet a. h. particuliere bedrijfsleven	Crediet a. d. Staat en openbare lichamen	Overheidsfondsen	Circulatie	Postcheque-ambt	Rekening-Courant
20 April '44	83.130	941	17.221	1.958	89.033	7.764	5.609
13 „ '44	82.579	481	18.783	1.828	89.540	7.194	6.060
5 „ '44	82.222	428	19.176	1.791	89.172	7.791	5.883
30 Mrt. '44	82.006	508	84.668	1.749	88.609	7.576	5.922
23 „ '44	81.555	545	18.287	1.622	88.164	7.610	5.404
8 Mei '40	23.609	5.394	595	1.480	29.806	—	990

DUITSCHÉ RIJKSBANK. (in mill. R.M.)

Data	Goud en deviezen	Renten bank-scheine	Andere wissels, chèques en schalkistpapier	Beleeningen
29 April 1944	77	590	40.909	38
22 „ 1944	77	621	39.715	19
15 „ 1944	77	621	40.125	30
„ 1944	77	593	40.379	46
23 Aug. 1939	77	27	8.140	22

Data	Effecten	Andere Activa	Circulatie	Rekg.-Crt.	Andere Passiva
29 April '44	0,6	1.900	34.569	7.179	724
22 „ '44	0,6	1.271	33.317	6.705	642
15 „ '44	0,6	1.305	33.680	6.785	655
6 „ '44	615	1.651	33.792	7.237	680
23 Aug. '39	982	6.380	8.709	1.195	64

DE NEDERLANDSCHE BANK. (Voornaamste posten in duizenden guldens)

Data	Munt, muntmateriaal en deviezen ¹⁾	Binnel. wissels, open marktpapier, beleeningen, voorschotten a/h Rijk en diverse rekeningen ¹⁾	Totaal activa	Totaal opsch. schulden
22 Mei '44	4.986.038	150.992	5.207.064	5.023.021
15 „ '44	4.938.925	147.970	5.158.165	4.977.685
8 „ '44	4.884.966	147.366	5.103.769	4.925.178
1 „ '44	4.852.144	148.908	5.072.895	4.895.053
24 April '44	4.841.656	147.019	5.059.572	4.883.246
18 „ '44	4.791.360	151.455	5.014.100	4.839.174
11 „ '44	4.744.015	154.519	4.970.015	4.789.034
6 Mei '40	1.173.319	248.256	1.474.306	1.424.016

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldi in R/C	Bankassig-natiën en diverse rekeningen	Saldo Rijk R/C (D/C)	Schatkist-papier rechtstr. ondergebracht
22 Mei '44	4.138.438	884.552	115.132	C. 104.944	—
15 „ '44	4.097.240	880.352	111.636	C. 106.563	—
8 „ '44	4.083.022	842.113	109.719	C. 109.399	—
1 „ '44	4.072.480	822.550	108.952	C. 127.754	—
24 April '44	4.020.694	862.487	107.495	C. 108.353	—
18 „ '44	3.999.642	839.509	106.055	C. 137.897	—
11 „ '44	4.007.026	791.003	103.090	C. 128.690	—
6 Mei '40	1.158.613	255.174	10.230	C. 22.962	—

¹⁾ Ingevolge de verordening 58/1943 (d.d. 26 Juni) zijn de posten „Correspondenten in het buitenland” en „Buitenlandsche betaalmiddelen (excl. pasmunt)”, voorheen begrepen in de „Diverse rekeningen”, van 5 Juli af opgenomen onder de buitenlandsche portefeuille, in onzen staat samengevat als „deviezen”.

STAND VAN 'S RIJKS KAS.

Vorderingen	6 Mei 1944 in guldens	15 Mei 1944 in guldens
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederlandsche Bank	3.932.997,93	3.893.829,45
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten	989.569,29	114.957,16
Kasvord. wegens creditverstrekkung a. h. buitenland	16.012.028,—	16.012.028,—
Daggeldleeningen tegen onderpand	—	—
Saldo der postrek. van Rijks-comptabelen	203.237.667,61	212.467.709,—
Voorschotten op ult. Mrt. resp. April '44 a. d. gem. verstrekt op aan haar uit te keeren hoofdsom der pers. bel., aand. in de hoofdsom der grondbel. en der gem. fondsb. alsmede op de die belastingen en op de vermogensbelasting	352.817.507,15	352.887.557,58
Voorschotten aan Ned.-Indië ¹⁾	9.011.033,88	9.011.033,88
Idem voor Suriname ¹⁾	124.021,60	124.021,60
Idem voor Curaçao ¹⁾	—	—
Vordering op het Alg. Burg. Pensioenfonds ¹⁾	—	—
Id. op het Staatsbedr. der P. T. en T. ¹⁾	—	—
Id. op andere Staatsbedr. en instellingen ¹⁾	162.433.164,62	163.480.075,32
Verplichtingen		
Voorschot door De Ned. Bank ingevolge art. 16 van haar octrooi verstrekt	—	—
Voorschot door De Ned. Bank in rekg.-crt. verstrekt	—	—
Schuld aan de Bank voor Ned. Gemeenten	6.666.000,—	6.666.000,—
Schatkistbiljetten in omloop	3.518.600.000,— ²⁾	3.515.100.000,— ²⁾
Schatkistpromessen in omloop	—	—
Daggeldleeningen	228.034.188,50	228.295.111,—
Zilverbons in omloop	—	—
Schuld op ult. Mrt. resp. April '44 a. d. gem. weg. a. h. uit te keeren hoofds. d. pers. bel., aand. i. d. hoofds. d. grondbel. e. d. gem. fondsb. alsmede op de die bel. en op de vermogensbelasting	8.615.327,89	10.691.936,15
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioenfonds ¹⁾	1.449.423,05	298.161,30
Id. aan het Staatsbedr. der P. T. en T. ¹⁾	624.267.623,57	642.112.954,89
Id. aan andere Staatsbedrijven ¹⁾	926.453,07	930.982,43
Id. aan div. instellingen ¹⁾	537.302.140,37	546.984.545,77

¹⁾ In rekg.-crt. met 's Rijks Schatkist. ²⁾ Rechtstreeks ondergebracht bij De Nederlandsche Bank nihil.

Alfabetische Index Overheidsmaatregelen op economisch gebied

(Zie voor den alfabetischen index Overheidsmaatregelen in 1943 het Jaarregister 1943, laatste bladzijde)

	Blz.		Blz.		Blz.
Administratieplicht	27, 55,	Kamers van Koophandel	40	Textiel	40, 96, 177
Advertenties	283	Kinderbijslagwet	123	Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek	41
Afval	123	Kleinhandel	251	Tuinbouw	41
Algemeen Vestigingsverbod	55	Landbouw	41, 97, 125, 237, 284	Turf	96
Ambacht	27, 161, 251	Merken	283	Vee	41, 97, 135, 237, 285
Arbeidszaken	27, 55, 123, 161	Monopolieproducten	55, 123, 285	Veevoeder	41, 97
Bank- en Credietwezen	41	Motorbrandstof	163, 285	Vereveningsheffing	125
Belastingzaken	41, 111, 163, 237, 285	Non-ferrometalen	123	Verpakingsvoorschriften	96
Betalingsverkeer met het buitenland	27	Omzetbelasting	41, 97	Vervoer	111, 163, 285
Bouwnijverheid	123, 251, 283	Opheffing Centrales	40	Verzekering	96, 125, 284
Buitenlandsche Handel	123	Organisatie Bedrijfsleven	27, 83, 123, 163, 283	Vestigingswet Kleinbedrijf	41, 125, 177, 236, 284
Duitsche orders	283	Pluimvee	41, 135, 237, 285	Visserij	41, 285
Groenten en fruit	96	Prijsgeregelingen	40, 83, 125, 163, 284	Vlas	41, 97, 163
Grondkamers	237, 284	Scheidsgerecht Voedselvoorziening	41	Voedselvoorziening	97, 135, 285
Grondstoffenbesparing en bedrijfsrationalisatie	161	Sierteelt	41, 97, 135, 237	Volkstuinen	125, 237
Handel	27, 55, 123, 162, 236, 283	Sociale voorzieningen	125, 177	IJzer en Staal	125, 177, 284
Heffingen	41, 55, 123, 162, 236, 283	Steuverleenings aan stilgelegde bedrijven	40, 55, 125	Zaden	41, 97
Hooi en stroo	284	Suikerbieten e. d.	41, 97	Zuivel	41, 97, 163
Huurprijzen van nieuwbouw	162	Surrogaten	97, 237, 285		
In- en Uitvoer	26	Tabak	40, 96, 135, 237		
Industrie	27, 55, 123, 163, 283	Telefoonverbindingen	284		
Inlevering puntdraad en gladde draad	135				

De Scheepsbouwnijverheid in Nederland

door **Ir. J. W. Bonebakker**

Publicatie no. 16 van het Nederlandsch Economisch Instituut

Prijs f 1.55*

Donateurs en leden **f 1.10**; bestellen bij het N. E. I.

Verkrijgbaar in den boekhandel

Uitgave van De Erven F. Bohn N.V. - Haarlem

Een analyse

VAN DE ARBEIDSPRODUCTIVITEIT IN NEDERLAND

door **Dr. Ir. F. J. C. VAN DER SCHALK**

24ste Publicatie van het Ned. Economisch Instituut

PRIJS f 2.60*

(Prijs voor donateurs en leden van het N.E.I. f 1.75; bestellen bij het N.E.I.)

Verkrijgbaar in den boekhandel

Uitgave: DE ERVEN F. BOHN N.V. — HAARLEM

De betrekkingen tusschen banken en industrie in Zwitserland

door

Dr. J. C. M. VAN RHEE

Publicatie No. 11 van het Nederl. Economisch Instituut

Prijs f 3.65*

(Prijs voor donateurs en leden van het N.E.I. f 2.75; bestellen bij het N.E.I.)

Uitgave: **DE ERVEN**

F. BOHN N.V., Haarlem

Openbare werken en Conjunctuurbeweging

door **Dr. Ir. A. Baars**

PRIJS f 2.10*

(Prijs voor donateurs en leden van het N.E.I. f 1.50; te bestellen bij het N.E.I.)

In den boekhandel verkrijgbaar
UITGAVE: DE ERVEN
F. BOHN N.V., HAARLEM

De betrekkingen tusschen banken en industrie in België

door

Dr. H. M. H. A. VAN DER VALK

Publicatie No. 2 van het Nederl. Economisch Instituut

Prijs f 4.20*

(Prijs voor donateurs en leden van het N.E.I. f 3.—; bestellen bij het N.E.I.)

Uitgave: **DE ERVEN**

F. BOHN N.V., Haarlem

KONINKLIJKE NEDERLANDSCHE BOEKDRUKKERIJ H. A. M. ROELANTS — SCHIEDAM

Onze speciale afdeling: drukwerk voor contrôle en administratie, levert alle voorkomend drukwerk op dit gebied concurrerend, snel en accuraat.

Uitgifte-apparaten in groote verscheidenheid van werkwijze en capaciteit naar de behoeften van elk bedrijf. Onze terzake-kundige staf is te allen tijde voor gratis advies te Uwer beschikking.

Tel. 69300
(3 lijnen)